

การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา
ในจังหวัดนนทบุรี

นายภัทร ฤทธิพริ้ง

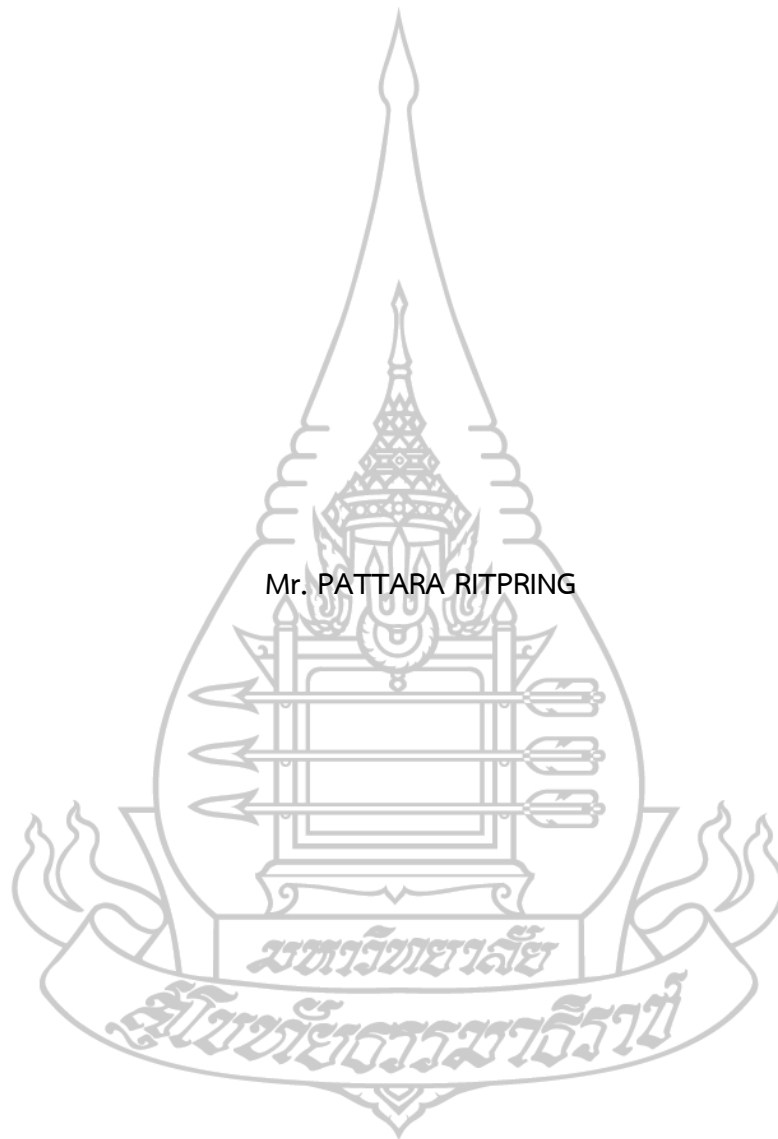
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Knowledge Management of Sustainable Land Management of
Volunteer Soil Doctor in Nonthaburi Province

Mr. PATTARA RITPRING

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี
ชื่อและนามสกุล	นายภัทร ฤทธิ์พริ้ง
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. บำเพ็ญ เขียวหวาน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ [พิมพ์วันที่สอบได้ผลผ่านที่นี่]

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์

การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

ในจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย นายภัทร ฤทธิ์พริ้ง รหัสนักศึกษา 2649000920

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา 2) ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 3) การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาคือ หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หมอดินอาสาร้อยละ 70.1 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.40 ปี มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งอื่นๆทางสังคม มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 15.19 ปี มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเอง และถือครองที่ดินเฉลี่ย 12.12 ไร่ 2) หมอดินอาสาส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นการผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก โดยแหล่งความรู้ที่ได้รับมากที่สุด คือ จากเจ้าหน้าที่รัฐ และหมอดินอาสาระดับตำบล โดยหมอดินอาสาที่มีความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด หมอดินอาสาทุกรายมีความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้ในประเด็น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปลอด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก 3) หมอดินอาสาทุกรายมีการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และมีการจัดการความรู้ให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ รวมถึงมีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ 4) หมอดินอาสามีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมาก ในขั้นการเข้าถึงแหล่งความรู้ ในประเด็นขาดการจัดการความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ โดยมีความคิดเห็น ต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็น ควรมีการจัดการความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้

คำสำคัญ การจัดการความรู้ หมอดินอาสา การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

Thesis title: “Knowledge Management of Sustainable Land Management of Volunteer Soil Doctor in Nonthaburi Province”

Researcher: “Mr. PATTARA RITPRING”; ID: “2649000920”;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Bumpen Keowan;(2) Benchamas Yooprasert ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal, social, and economic conditions of volunteer soil doctor 2) knowledge and knowledge resources in sustainable land management of volunteer soil doctor 3) knowledge management in sustainable land management of volunteer soil doctor 4) problems and suggestions regarding knowledge management guidelines in sustainable land management of volunteer soil doctors.

This research was survey research. The population of this study was 248 volunteer soil doctors in Nonthaburi province. The sample size of 154 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interviews and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation.

The results of the research revealed that 1) 71.0% of volunteer soil doctors were male with the average age of 56.40 years old and completed high school education/vocational certificate. Most of them did not hold any social position, had the average agricultural work experience of 15.19 years, self-owned their land, and held the average land of 12.12 Rai. 2) Most of the volunteer soil doctors received knowledge regarding sustainable land management on the topic of plant production with high return, the application of organic fertilizer to reduce the use of chemical fertilizer, integrated agricultural land management, soil improvement through soil and water conservation, agricultural network creation, farmer group, volunteer soil doctors, and the use of technology for proactive management. The most received knowledge resource was from governmental officers and sub-district level volunteer soil doctors. The volunteer soil doctors had knowledge about sustainable land management received, overall, at the highest level. Every volunteer soil doctor adopted knowledge about sustainable land management for their own benefits, overall, at the highest level. They adopted the aspects of the use of organic fertilizer to reduce the use of chemical fertilizer and agricultural chemical substances, land management by using integrated agricultural and new agricultural theory, soil improvement through soil and water conservation, and the use of seeds to make green manure plants, and the use of technology for proactive management. 3) Every volunteer soil doctor has knowledge management in sustainable soil management for general farmers to learn and able to conveniently access the knowledge for the general farmers to be able to select only the knowledge they needed and received the knowledge from being able to access the knowledge along with filtering the knowledge on sustainable land management based on experience. 4) Volunteer soil doctors faced with the problem regarding knowledge management in sustainable land management at the high level at the step of knowledge resource accessibility on the issue of the lack of knowledge for farmers to convenient access it and unable to manage the knowledge for farmers to receive benefits from knowledge accessibility. They expressed their opinions toward suggestions for knowledge management in sustainable land management in the aspect that there should be knowledge management for farmers to be able to access the knowledge conveniently and able to manage the knowledge for farmers so that they can access the knowledge.

Keywords : Knowledge management, Volunteer soil doctor, Sustainable land management

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์.ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์.ดร.รุจ ศิริสัญลักษณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่าน ในสาขาวิชาส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม คณะเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นพี่ เพื่อนร่วมรุ่น พ่อ แม่ พี่สาว น้องหมา 15 ตัว น้องแมวส้ม 5 ตัว กรมพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสา เพื่อนร่วมงาน ดร.พยัตติกา พลสระคู ผอ.กฤษฎาภรณ์ เทพหัสติน ณ อยู่ธยา และดร.ศศิรินทร์ ศรีสมเขียว รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาที่ดีและให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้ กำลังใจตลอดมา

นายภัทร ฤทธิ์พริ้ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหมอดินอาสา	6
แนวคิดการจัดการความรู้	10
แนวคิดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	16
สถานการณ์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	27
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา	34
ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	40
ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	44
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	49

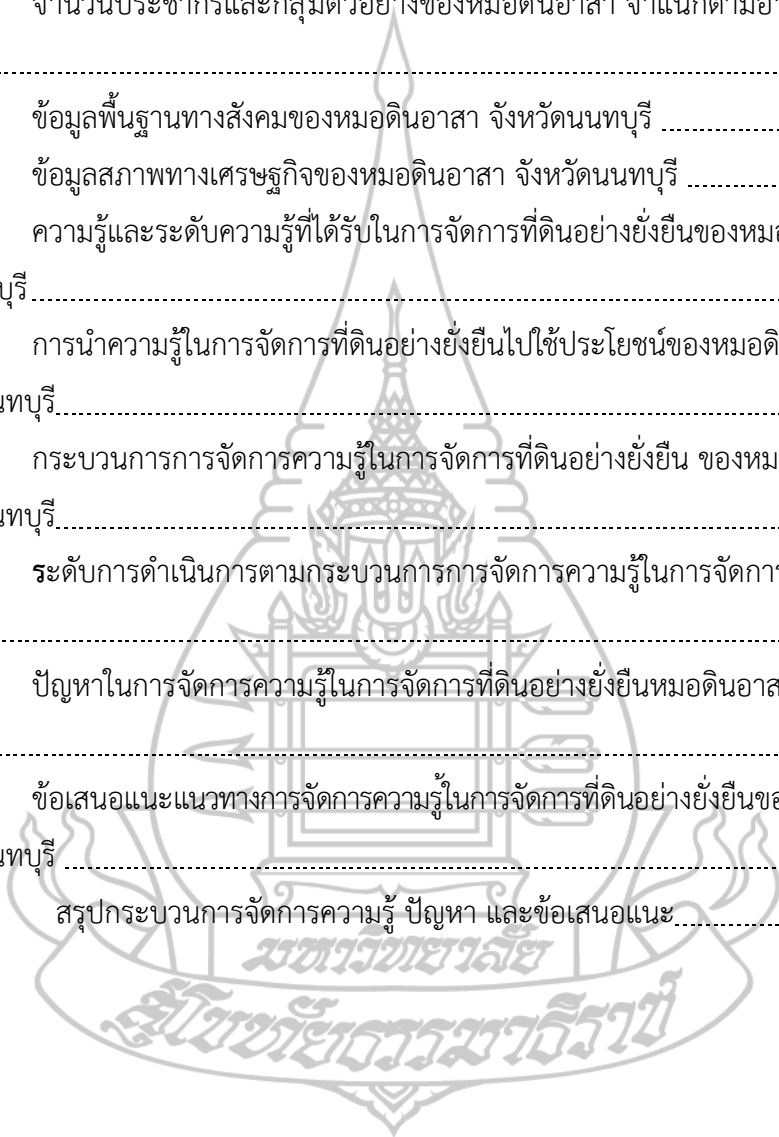
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
สรุปการวิจัย	63
อภิปรายผล	71
ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	80
ก แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย	82
ข ทดสอบหาค่าความเที่ยง	93
ค ภาพการสัมภาษณ์หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	96
ประวัติผู้วิจัย	103

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของหมอดินอาสา จำแนกตามอำเภอในจังหวัดนนทบุรี	28
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี	35
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี	37
ตารางที่ 4.3	ความรู้และระดับความรู้ที่ได้รับในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	40
ตารางที่ 4.4	การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	42
ตารางที่ 4.5	กระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	44
ตารางที่ 4.6	ระดับการดำเนินการตามกระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	48
ตารางที่ 4.7	ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	49
ตารางที่ 4.8	ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี	55
ตารางที่ 4.9	สรุปกระบวนการจัดการความรู้ ปัญหา และข้อเสนอแนะ	60

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 5.1	สรุปข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	79

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมพัฒนาที่ดินมีการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และใช้องค์ความรู้เพื่อเรียนรู้ พัฒนา แก้ปัญหา และสร้างนวัตกรรม โดยใช้ระบบ LDD Excellent Model เป็นรูปแบบในการวัด วิเคราะห์ ปรับปรุงผลการดำเนินการจัดการความรู้ และระบบสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังมีระบบการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ โดยวางระบบตัวชี้วัดการพัฒนาความรู้เพื่อสร้างการจัดการความรู้ระดับหน่วยงาน ตามประเด็นการพัฒนา พันธกิจ วิสัยทัศน์ของหน่วยงาน และมีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในระหว่างหน่วยงานและระหว่าง บุคคล เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและ ปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาฐานความรู้หรือทุนปัญญาของ องค์กรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการสร้าง บรรยากาศของการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับ วิธีการ ปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง หรือ จากหัวหน้าสู่ลูกน้อง เช่น การใช้ระบบการสอนงาน (Coaching) การกำหนดเป็นตัวชี้วัดในแต่ละรอบการประเมินให้เจ้าหน้าที่ต้องได้รับการพัฒนาและ ถอดความรู้ เพื่อ นำมาคิดเลือกนำลงเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็น แหล่งสำหรับศึกษาข้อมูล (กรมพัฒนาที่ดิน : 2566)

สำหรับการจัดการความรู้ของหมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดินมีภาคีเครือข่ายหมอดินอาสา ร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนภารกิจประสานเชื่อมโยงระหว่าง กรมพัฒนาที่ดินกับเกษตรกรในระดับต่าง ๆ รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในท้องถิ่น ปัจจุบันมีหมอดินอาสาทั่วประเทศ จำนวน 77,815 คน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเครือข่ายหมอดินอาสาและบุคลากรภาครัฐที่รับผิดชอบด้านดินของประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคล้าน ช้าง-แม่โขง 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา จีน เวียดนาม และไทย จะเป็นภาคส่วนที่เข้มแข็ง ในการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากรดินให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ผ่านการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการดินที่มีสภาพปัญหาและสภาพพื้นที่ที่ คล้ายคลึงกัน เครือข่ายการวิจัย และพัฒนาทางด้านดินและที่ดินระดับชาติและระดับภูมิภาคที่เข้มแข็ง เสริมสร้างเครือข่ายนักวิชาการ ด้านดินที่มีความสามารถใน การวิจัยเกี่ยวกับการจัดการดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบการบูรณาการ

ระดับประเทศและระดับภูมิภาค ทีมผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ทางดิน แลกเปลี่ยนข้อมูล การถ่ายทอดองค์ความรู้ และผลงานวิจัย เครือข่าย ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินระดับชาติที่เข้มแข็งขึ้น มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกัน โดยมีการจัดทำถึงความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้ของหมอดินอาสาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้หมอดินอาสาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ งาน ด้านการพัฒนาที่ดิน นำไปประยุกต์ใช้ ในการทำการเกษตร นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมหมอดินอาสา 4.0 เป้าหมาย เพื่อพัฒนาหมอดินอาสาให้เป็น smart farmer เรียนรู้การใช้ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน

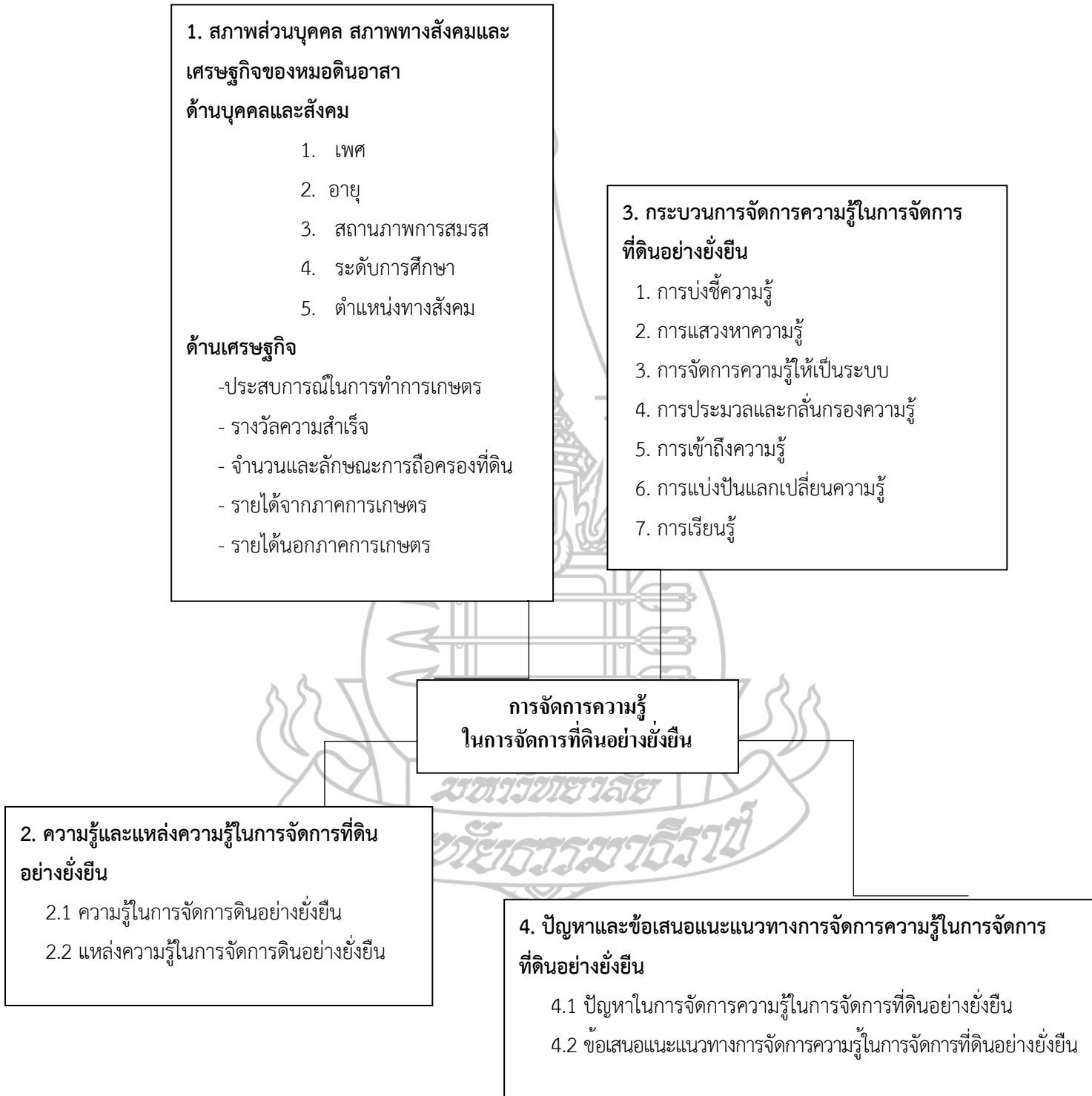
ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ของหมอดินอาสาที่กล่าวมา ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหมอดินอาสา และการส่งเสริมความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ซึ่งหมอดินอาสาส่วนใหญ่ยังขาดแหล่งความรู้ใหม่ๆ เทคโนโลยี รวมถึงกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกษตรกรทั่วไปยังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร จนนำไปสู่ปัญหาด้านรายได้ของเกษตรกร

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางสำหรับการถ่ายทอดและส่งเสริมการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินให้แก่เกษตรกร และขยายผลให้เกิดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา
- 2.3 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน กระบวนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี

4.3 ขอบเขตเชิงระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 - มกราคม 2567

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสู่สาธารณะ และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การบริหารจัดการความรู้ของหมอดินอาสา เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้เกษตรกร เพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา และเกิดนวัตกรรมโดยแบ่งกระบวนการจัดการความรู้ได้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

5.3 หมอดินอาสา หมายถึง เกษตรกรที่เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน มีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านของตนและเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรมและได้รับมอบภารกิจตามความสมัครใจ (กรมพัฒนาที่ดิน: 2561)

5.4 การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน หมายถึง แนวทางในการบำรุง รักษา และปรับปรุงดินให้มีคุณภาพ มีธาตุอาหารที่สมบูรณ์ โดยมีแนวทางที่สำคัญได้แก่ การลดการชะล้างพังทลายของดิน ด้วยมาตรการที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการ

พื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้เพื่อบริหารจัดการที่ดิน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการจัดการความรู้ของหมอดินอาสาไปใช้ในการขยายผลการดำเนินงานด้านการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

6.2 หมอดินอาสาและเกษตรกรสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง และขยายผลสู่เครือข่ายเกษตรกรอื่น ๆ ต่อไป

6.3 นักวิชาการและผู้สนใจสามารถนำแนวทางและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและประกอบการดำเนินงานของตนเอง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้
ทำการศึกษาทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหมอดินอาสา
2. แนวคิดการจัดการความรู้
3. แนวคิดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน
4. สถานการณ์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหมอดินอาสา

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหมอดินอาสา ประกอบด้วย ภารกิจ บทบาทและหน้าที่
และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหมอดินอาสา

1.1 ภารกิจของหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2561, น.3) ได้กำหนดภารกิจของหมอดินอาสาไว้ว่า จะต้อง
ร่วมมือกับทางกรมพัฒนาที่ดินในการช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและปฏิบัติงาน
ด้านการอนุรักษ์ดินและการจัดการทรัพยากรดินที่ยั่งยืน ดังนั้นหมอดินอาสาจะได้รับการสนับสนุน
อย่างเต็มที่ทั้งเครื่องมือแผนที่และคู่มือที่ กรมพัฒนาที่ดินมีอยู่ เพื่อช่วยให้พวกเขาปฏิบัติงานได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ นอกจากนี้พวกเขาจะได้รับสิทธิในการจัดตั้งฟาร์มตัวอย่างด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับ
กรมพัฒนาที่ดิน 5 ภารกิจพื้นฐานคือ

- 1) มีสิทธิดำเนินกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในการประกาศ ส่งข้อความถึงเกษตรกร
เชิญชวนเกษตรกรให้เข้าร่วมในการสังเกตศึกษาดูงานการประชุมเชิงปฏิบัติการและอื่น ๆ
- 2) เป็นศูนย์บริการข้อมูลและถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านศูนย์
ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน
- 3) หมอดินอาสาจะสามารถให้คำแนะนำพื้นฐานและคำตอบสำหรับคำถามที่พวกเขา
อาจได้รับจากเกษตรกร

4) พวกเขายังได้รับมอบหมายให้แจกจ่ายวัสดุทางการเกษตรเช่น ปุ๋ย ขาว ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ให้กับเกษตรกร

5) พวกเขาได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือเกษตรกรในการทราบชนิดและความเหมาะสมในการทำการเกษตรขอพื้นที่ที่ตนเองเป็นเจ้าของเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้หมอดินอาสายังได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดทำแผนการเกษตรและการจัดการอื่นตามความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงดินและการอนุรักษ์ การปฏิบัติงานของหมอดินอาสาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและการสนับสนุนจาก กรมพัฒนาที่ดินในการทำงานของหมอดินอาสาซึ่งทำหน้าที่เป็นทูตระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินและสนับสนุนรัฐบาลในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการเริ่มต้นโครงการใหม่ เมื่อปฏิบัติงานในบทบาทของผู้ส่งสาร หมอดินอาสาจึงต้องให้ความสนใจกับข้อเสนอแนะ ความต้องการ ปัญหาและข้อสงสัยจากเกษตรกรเพื่อนำเสนอไปยังกรมพัฒนาที่ดิน บางครั้งหมอดินอาสาที่ได้รับเชิญไปให้การอบรมแก่หน่วยงานรัฐที่สนใจ

กรมพัฒนาที่ดิน (2561, น. 4) กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกหมอดินอาสาไว้ว่า จะคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีสุขภาพที่ดีเป็นเจ้าของที่ดินที่พวกเขาทำการเกษตร อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี เต็มใจที่จะทำงานกระตือรือร้นในการพัฒนาที่ดิน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นหมอดินอาสา ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการได้รับเลือกให้เป็นหมอดินอาสาเป็นความเต็มใจที่จะแบ่งปันข้อมูลการผลิตทางการเกษตรจากกรมพัฒนาที่ดิน ปัจจัยนี้กำหนดไม่เพียง แต่เกษตรกรสามารถเป็นหมอดินอาสาสมัครได้หรือไม่ แต่เขายังสามารถดำรงตำแหน่งได้หรือไม่ หมอดินอาสาที่ไม่ได้แบ่งปันข้อมูลที่ได้รับกับเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ความสามารถของตนจะถูกพิจารณาให้ออกจากตำแหน่งในโครงการ เมื่อเกษตรกรได้รับการคัดเลือกแล้วจะได้รับการฝึกอบรมทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการทรัพยากรที่ดินการอนุรักษ์และการปฏิบัติขั้นพื้นฐานหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมทั่วไปแล้วจะมีการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมในระดับสูงขึ้นสำหรับเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่ถูกเลือกจำนวน 10 คนจากแต่ละหมู่บ้าน แต่จะมีเกษตรกรรายย่อยเพียงคนเดียวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นหมอดินเป็นอาสาสมัครหมู่บ้านซึ่งจะเป็นตัวแทนหมู่บ้านของตนโดยการคัดเลือกระหว่างกันเองหรือผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินประจำจังหวัดจะตัดสินจากผลงานของเกษตรกร นอกจากนี้ยังจัดให้มีการคัดเลือกอย่างต่อเนื่อง 3 ระดับ สำหรับเขตการปกครองที่สูงขึ้น เช่น ตำบล อำเภอและจังหวัดด้วย การคัดเลือกตัวแทนของตำบลจะคัดเลือกจากหมอดินอาสาสมัครหมู่บ้านที่อยู่ภายในตำบลนั้น ๆ เพื่อให้มีหมอดินอาสาตำบลเพียงคนเดียวในแต่ละตำบล การคัดเลือกหมอดินอาสาอำเภอและจังหวัดก็เป็นแบบเดียวกับที่กล่าวไว้ข้างต้นเกณฑ์สำหรับการผ่านจากระดับหนึ่งไปยังระดับถัดไปคือการมีความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายเน้นการบริการเชิงรุกในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความรู้

เกี่ยวกับการจัดการดินที่ดีและสามารถถ่ายโอนไปยังผู้อื่นได้ เกณฑ์เพิ่มเติมที่แนะนำคือความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และการมีคุณวุฒิทางวิชาการ ภายหลังจากได้รับการแต่งตั้งครั้งแรกแล้ว ตำแหน่งหมอดินอาสา นั้น ๆ จะว่างลงก็ต่อเมื่อมีการลาออก, การปลดออกเนื่องจากล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหมอดินอาสา หรือเสียชีวิต

1.2 บทบาทและหน้าที่ของหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2553, น.2) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหมอดินอาสา ดังนี้

- 1) เป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่
- 2) เป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาในระดับที่เกี่ยวข้อง
- 3) เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดินตามที่ได้รับมอบหมายจากสถานีพัฒนาที่ดิน
- 4) เป็นผู้รับและแจ้งข่าวสาร ข้อมูลด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบตลอดจนรับฟังปัญหา สำรวจข้อมูลสอบถามความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดินของเกษตรกรในเขตรับผิดชอบและแจ้งให้กรมพัฒนาที่ดินทราบ
- 5) เป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในด้านการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบ
- 6) เป็นผู้ดูแลกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านด้านการพัฒนาที่ดิน การใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร จำนวนสมาชิกกลุ่มละ 50 คน
- 7) เป็นแกนนำเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ
- 8) รายงานผลการปฏิบัติงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้สถานีพัฒนาที่ดินทราบ
- 9) ร่วมกิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากกรมพัฒนาที่ดิน

1.3 นโยบายที่เกี่ยวข้อง

- แผนปฏิบัติราชการกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570)
- กรมพัฒนาที่ดิน (2565, น.62) จากแผนปฏิบัติราชการกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) กรมพัฒนาที่ดินได้มีแผนการดำเนินการเกี่ยวกับหมอดินอาสา ดังนี้
- 1) ยกระดับหมอดินอาสาเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขยายผลการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน
 - 2) ยกระดับการพัฒนาหมอดินอาสา ให้มีส่วนร่วมและต่อยอดศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน
 - 3) การพัฒนาหมอดินอาสาเพื่อเป็นกลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน
- โครงการความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้างการพัฒนาและส่งเสริมโครงการหมอดินเพื่อการจัดการที่ดินและเกษตรอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคแม่โขง-ล้านช้าง

กรมพัฒนาที่ดิน (2564, น.1) โครงการหมอดินได้รับความสนใจจากหลากหลายองค์กรทั่วโลก รวมถึงกลุ่มสมาชิกความร่วมมือด้านดินระดับโลก (Global Soil Partnership) เนื่องจากเป็นมาตรการที่สามารถขยายผลแนวทางการจัดการที่ดิน รวมทั้งด้านความร่วมมือทางวิชาการ นโยบาย การศึกษา และการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรดินในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรในการจัดการดินและการเกษตรอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เครือข่ายหมอดินอาสายังเป็นแนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งความสำเร็จของการดำเนินโครงการนี้จะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกร องค์กรหรือหน่วยงานทางด้านดิน ดังนั้น โครงการความร่วมมือแม่โขง- ล้านช้างในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นพัฒนาโครงการหมอดินให้แข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ และขยายผลไปยังประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้างให้มีการดำเนินการจัดการที่ดินและการเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อขจัดความหิวโหยและบรรลุความมั่นคงทางอาหารภายใต้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์รวมของโครงการคือ การพัฒนาและส่งเสริมโครงการหมอดินเพื่อสนับสนุนการจัดการที่ดินและการเกษตรอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคแม่โขง-ล้านช้าง โดยมีผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้ ดังนี้ 1) แนวปฏิบัติและรูปแบบการจัดตั้งหมอดินอาสาได้รับการเผยแพร่ไปยังอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้าง เพื่อให้ประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการที่ดินและเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้าง และสามารถเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการหมอดินอาสาให้แก่หน่วยงานที่สนใจและผู้มีส่วนได้เสียในระดับภูมิภาคและโลก 2) ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้างนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจไปขยายผลการดำเนินงานการจัดการที่ดินและเกษตรอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาระดับพื้นที่ท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอนุภูมิภาคมีความร่วมมือการสร้างเครือข่ายการจัดการที่ดินและเกษตรอย่างยั่งยืนและประสานงานข้อมูลและความร่วมมือในการสร้างฐานความรู้ 3) การจัดการที่ดินและการเกษตรในประเทศอนุภูมิภาคแม่โขง-ล้านช้างมีความยั่งยืนมากขึ้น และสามารถสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรที่ดินภายในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้าง

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบ การศึกษา สำรวจดิน จำแนกดิน และวางแผนการใช้ที่ดิน ศึกษาวิจัยและพัฒนาการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยและให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน รวมทั้งสร้างเครือข่ายหมอดิน และกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง โดยในปี 2538 กรมพัฒนาที่ดินได้ริเริ่มโครงการหมอดินอาสา และจัดตั้งเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร โดยหน้าที่แรกเริ่มเป็นเพียงการจัดหาเทคโนโลยีและคำแนะนำสำหรับการปรับปรุงดินและการอนุรักษ์เพื่อสร้างการเกษตรที่ยั่งยืน ต่อมา แนวคิดนี้ได้มีการขยายผล เนื่องจากได้รับความสนใจจากเกษตรกรที่เข้ามามีส่วนร่วม เป็นเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคมากขึ้น ในปัจจุบัน เครือข่ายหมอดินอาสาได้กลายเป็น

เครื่องมือสำคัญสำหรับกรมนาที่ด้นในการขยายผลการจัดการที่ดินและการเกษตรอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในระดับพื้นที่ นอกจากนั้น โครงการหมอดินอาสาได้รับความสนใจจากกลุ่มสมัชชาความร่วมมือด้านดินระดับโลก (GSP) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรดินอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาคและโลก โดยเน้นการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรรายย่อยในการจัดการจัดการดินและที่ดินอย่างยั่งยืน รวมถึงสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐในการเข้าถึงและช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดการที่ดินและเกษตรกรอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า หมอดินอาสา เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน และยังช่วยสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนชุมชนในท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งกรมนาที่ด้นได้มีการพัฒนาโครงการหมอดินอาสาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งในทุกปี โดยโครงการหมอดินอาสานั้นได้รับความสนใจอย่างมาก และได้มีการนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรดินอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. แนวคิดการจัดการความรู้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วยนิยามของการจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้

3.1 นิยามของการจัดการความรู้

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 9) ได้สรุปนิยามของการจัดการความรู้ไว้ว่า คือการจัดการที่มีกระบวนการและเป็นระบบตั้งแต่การประมวลผลข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) ความคิด(Knowledge) ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างความรู้(Knowledge) และจะต้องมีการจัดเก็บในลักษณะที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางที่สะดวก เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ทำให้เกิดการโอนถ่ายความรู้ และมีการแพร่กระจายไหลเวียนไปทั้งองค์กร

ธีระ รุณเจริญ (2550, น. 214) กล่าวว่าจัดการความรู้ คือ เครื่องมือในการบริหารเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการไปพร้อม ๆ กัน คือ การบรรลุเป้าหมายของงาน การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ คือ กระบวนการที่เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการเพื่อเพิ่มมูลค่า หรือคุณค่าขององค์กรกลุ่มบุคคล หรือเครือข่ายกลุ่มบุคคล หรือองค์กร

ทิพย์รัตน์ อติวัฒน์ชัย (2550, น. 10) ระบุว่าจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ การรวบรวมความรู้ การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้สะดวกต่อการค้นหา และการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ เผยแพร่ โดยการบริหารจัดการความรู้ให้เกิดคุณค่าและ

ประโยชน์ต่อองค์กร และพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ผลจากการสร้างความรู้ก่อนให้เกิดผลงานทางวิชาการต่าง ๆ และเกิดทักษะความชำนาญ สามารถนำมาเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ดร.วรรณ ทอดทอง (2553, น. 11) ให้นิยามของการจัดการความรู้ไว้ว่า คือ กระบวนการในการสร้างความรู้ การรวบรวมความรู้ การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้สะดวกต่อการค้นหา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เผยแพร่ โดยการบริหารจัดการความรู้ให้เกิดคุณค่าประโยชน์ต่อองค์กรและพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรเพื่อนำมาใช้ในการทำงาน ผลจากการสร้างความรู้ก่อให้เกิดผลงานด้านวิชาการต่าง ๆ และเกิดทักษะความชำนาญ สามารถนำมาเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

นันทวัฒน์ จันทร์สว่าง (2559, น. 25) ได้สรุปความหมายของการจัดการความรู้ว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการด้านการบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสะดวกต่อการค้นหา โดยการรวบรวมและจัดเก็บความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล เช่น ความคิด ทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ที่อยู่ในรูปแบบเอกสาร บันทึกข้อความ รายงานการประชุม คู่มือการปฏิบัติงาน การนำความรู้มาจัดเก็บให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสะดวกในเวลาที่ต้องการใช้งาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ จำแนกหรือจัดระบบใหม่เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงองค์กร และเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 19) ได้สรุปความหมายของการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ไว้ว่า คือ การจัดการโดยการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้ประโยชน์จากความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกร กลุ่มและชุมชนนั้นๆ อาจเป็นความรู้จากผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมในองค์กรหรือหน่วยงานย่อยขององค์กร เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สร้างขึ้นเอง แล้วมีการถ่ายทอดและการสืบทอดกันเองในกลุ่มและชุมชน หรืออาจนำมาจากชุมชนอื่น โดยทำให้ความรู้ที่นั้นเกิดประโยชน์กว้างขวางขึ้น ดีขึ้น ต่อเกษตรกร กลุ่มและชุมชน เป็นกระบวนการนำทุนทางปัญญา ไปสร้างมูลค่าและเพิ่มคุณค่า โดยใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา

จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการในการสร้างและจัดเก็บความรู้ รวมถึงการจัดระเบียบความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้สะดวก รวดเร็ว ต่อการนำมาใช้ต่อ หรือการถ่ายทอดความรู้ต่อไป

3.2 กระบวนการจัดการความรู้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ได้อธิบายกระบวนการจัดการความรู้ ไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการความรู้ เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้

ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา และเกิดนวัตกรรมในการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม และชุมชน ในการจัดการความรู้มีกระบวนการหลักๆ ตั้งแต่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ สุดท้าย คือ การเรียนรู้และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม ชุมชน และองค์กร ซึ่งมีวิธีการหลากหลายวิธีที่ถูกสร้างขึ้นมานำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนากุศลกรเกษตร ทั้งในระดับของเกษตรกร และบุคลากรขององค์กร แบ่งออกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1) การจัดหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เป็นขั้นตอนของการสำรวจความรู้ที่เกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน หรือองค์กรมีอยู่ หรือการพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่โดยวิธีการต่างๆ จากทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร ซึ่งการจัดหาความรู้ในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนากุศลกรเกษตรนั้น แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 การบ่งชี้ความรู้ ในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนของการบ่งชี้ความรู้ โดยการสำรวจ จัดระบบความรู้ เพื่อให้รู้ว่า ความรู้อะไรที่ต้องการ อยู่ที่ใด และอยู่ในรูปแบบใดบ้าง ซึ่งแหล่งความรู้ที่สำคัญในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนากุศลกรเกษตรจะมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้ที่มีในชุมชนก่อน ถ้ายังไม่เพียงพอ เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม ชุมชนและองค์กร จึงจะมีการสร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งอื่น

1.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ ค้นหาและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเป็นความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชน ในองค์กรและนอกองค์กร ความรู้ดังกล่าวยังเป็นความรู้ที่เรียกว่าความรู้ดิบ อาจยังไม่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน ซึ่งยังไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ต้องนำไปจัดการในขั้นต่อไป

1.3 การจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ โดยการจัดแบ่งประเภทความรู้ จัดหมวดหมู่และรวบรวมอย่างเป็นระบบ ความรู้ที่แสวงหามาจากหลากหลายแหล่งและหลากหลายประเภท จำเป็นต้องมีการจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปปรับใช้ในงานส่งเสริมและพัฒนากุศลกรเกษตร

1.4 การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการนำความรู้ที่คัดสรรมาแล้วว่าเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน บุคลากรในองค์กร มาทำให้เข้าใจง่าย และสมบูรณ์พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน

1.5 การเข้าถึงความรู้ เมื่อความรู้ถูกนำมากลั่นกรองทำให้เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้ว เกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน บุคลากรในองค์กร ก็สามารถเข้าถึงความรู้ และนำความรู้มาใช้งานได้อย่างสะดวกและกว้างขวางขึ้น

2) การแบ่งปันความรู้ เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ให้แกกัน ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ที่มีการบันทึกข้อมูลโดยการแปลงความรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคลออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง และนำความรู้ชัดแจ้งซึ่งมีอยู่ในเอกสาร ฐานข้อมูล คู่มือ ไปใช้แก้ปัญหาจริงในกลุ่มชุมชน และองค์กร ทำให้เกิดเป็นทักษะใหม่ เป็นความชำนาญในการแก้ปัญหาของงานนั้นๆ เป็นการใช้ความรู้ร่วมกันในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร การสร้างวัฒนธรรมให้คนในในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร มีความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลความรู้จะทำให้มีความรู้และมีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

3) การใช้หรือเผยแพร่ความรู้ ขั้นตอนนี้ ครอบคลุมถึงการเผยแพร่สารสนเทศให้คนในกลุ่มชุมชน และองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ในกลุ่มได้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

วิธีการในการจัดการความรู้ เป็นวิธีการในการจัดการความรู้ ช่วยให้การค้นหาเข้าถึง ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้สะดวกเร็วขึ้น วิธีการในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่มีการนำมาใช้มาก ได้แก่ 1) การทำฐานข้อมูล (Knowledge Bases) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรขององค์กรให้เป็นระบบ เพื่อให้บุคลากร เกษตรกรเป้าหมายที่ต้องการใช้ข้อมูลความรู้นั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่าง สะดวกรวดเร็ว การรวบรวมจัดเก็บฐานข้อมูลความรู้ จัดเก็บได้ในรูปแบบเอกสาร และจัดเก็บในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องนี้เป็นวิธีการเผยแพร่ สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาให้แก่ผู้สนใจหรือคนในกลุ่มงานเดียวกัน โดยต้องสร้างความสมดุลระหว่างความน่าสนใจ ในการบรรยายเรื่องและเนื้อหาที่ต้องการสื่อ เช่น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องในประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จ หรือล้มเหลวมาผูกเป็นเรื่องราวให้น่าสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่มีระหว่างกันจนได้องค์ความรู้ที่ดีไว้ใช้ประโยชน์ 3) การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (AAR: After Action Reviews) คือ การอภิปรายเกี่ยวกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน โดยให้สมาชิกแต่ละคนได้พูดสะท้อนความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่มีต่อ การทำงานที่ผ่านมาว่า มีจุดเด่น จุดด้อย และข้อควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ถ้าจะมีการทำงานนี้อีกในครั้ง ต่อไป ซึ่งจะทำให้สมาชิกในทีมได้เรียนรู้ความสำเร็จ ความผิดพลาดและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขในการ ทำงานครั้งต่อไป 4) ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ระบบพี่เลี้ยงเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว จากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าไปยังบุคลากรรุ่นใหม่หรือผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า ซึ่งระบบพี่เลี้ยงเป็นวิธีการหนึ่งในการสอนงานและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด โดยทั่วไประบบพี่เลี้ยงจะใช้เวลา ค่อนข้างนาน เพราะทั้งสองฝ่ายจะต้องสร้างความคุ้นเคยความสัมพันธ์และความเข้าใจกัน ผู้ที่เป็นพี่เลี้ยง จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องพฤติกรรม

จริยธรรมและการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรด้วย 5) การประชุมระดมสมอง (Brainstorming) เป็นวิธีการที่ช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจดำเนินการปฏิบัติงาน ที่ผ่านประสบการณ์และมุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6) ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoP) เป็นกลุ่มคนที่มารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานทั้งในส่วนที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งเป็นประสบการณ์ ความสำเร็จและการสรุปบทเรียน (Lessons Learned) ซึ่งเป็นความผิดพลาดล้มเหลว และข้อควรระวังต่างๆ ในการทำงาน เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม นำไปใช้แก้ปัญหา และพัฒนา งานในหน้าที่ของตนให้ดี CoP สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งที่เป็นรูปแบบทางกายภาพ (มีสถานที่การพบปะ) หรือ แบบเสมือนจริง (Virtual) เช่น ทางออนไลน์

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้มีกระบวนการหลักๆ ตั้งแต่ ขั้นตอนแรก คือ การจัดการความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ ค้นคว้าและพัฒนาอย่างเป็นระบบ การจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ ขั้นตอนที่ 2 คือ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และขั้นตอนสุดท้าย คือ การเรียนรู้และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม ชุมชน และองค์กร ซึ่งมีวิธีการจัดการความรู้ที่หลากหลายประเภทถูกสร้างขึ้นมานำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ได้แก่ การทำฐานข้อมูล การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน ระบบพี่เลี้ยง การประชุมระดมสมอง และชุมชนนักปฏิบัติ ทั้งนี้การที่จะเลือกใช้วิธีการใด ขึ้นอยู่กับ ชนิดของความรู้ ประเภทของความรู้ว่าเป็นความรู้ชัดแจ้งหรือความรู้แฝงเร้น ลักษณะขององค์กร ลักษณะการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร พฤติกรรมหรือลักษณะการทำงานของสมาชิก วัฒนธรรมของกลุ่ม และทรัพยากร

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 9) ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ หรือการจัดการความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหา/บ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

สืบค้น/ค้นหา ภายในองค์กร/หน่วยงาน ว่ามีความรู้อะไร อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี เพื่อให้องค์กรวางแผนจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)

เป็นขั้นตอนในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายมา รวมไว้ เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

เป็นขั้นตอนในการจัดทำสารบัญ และจัดแบ่งความรู้ ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้รวบรวมการค้นหา การนำไปใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้โดยง่าย

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

เป็นขั้นตอนการปรับปรุงและประมวลผลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจและใช้ได้ง่าย กำจัดความรู้ที่ไม่เกิดประโยชน์ตามเป้าหมายวิสัยทัศน์หรือเป็นขยะความรู้

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

ในการเข้าถึงความรู้ องค์กรต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้โดยทั่วไประยะการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้ มี 2 ลักษณะคือ

“Push” การป้อนความรู้ เป็นการส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ เช่น การส่งหนังสือเวียนแจ้ง

“Pull” การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ โดยผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

การแบ่งปันความรู้ ประเภทความรู้ที่ชัดเจน(Explicit Knowledge)
การแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในคน (Tacit Knowledge)

7. การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้นี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้”

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 9) ได้สรุปการจัดการความรู้ไว้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่ง ซึ่งช่วยองค์การในการระบุ คัดเลือกรวบรวม เผยแพร่และโอนย้ายสารสนเทศที่มีความสำคัญ อีกทั้งยังประกอบด้วยความรู้และความชำนาญงานโดยจัดเก็บไว้ในฐานความรู้ขององค์กร ซึ่งความรู้เหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาอันเกิดจากการทำงานที่มักเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยกระบวนการจะเริ่มต้นตั้งแต่ การระบุถึงความรู้ที่ต้องการสร้างรูปแบบของการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นทางการ ในการเพิ่มมูลค่าของรู้นั้นทำได้ด้วยการนำความรู้ไปใช้อีกบ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ ดังนั้นในองค์การที่ประสบผลสำเร็จจะต้องสามารถปรับเปลี่ยนความรู้ให้อยู่ในรูปแบบของทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและการเผยแพร่กระจายความรู้อย่างกว้างขวาง จนก่อให้เกิดฐานความรู้ขนาดใหญ่ที่สามารถเรียกใช้เพื่อการแก้ไข ปัญหาภายในองค์การแห่งการเรียนรู้ และยังนำไปสู่การสร้างความรู้ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีการปรับเปลี่ยนความรู้ให้ทันสมัยขึ้นอย่างไม่มีวันจบสิ้น โดยที่วัฏจักรด้านการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ ซึ่งกำหนดได้จากการกระทำของบุคคล
- ขั้นตอนที่ 2 การจับความรู้ โดยการคัดเลือกความรู้ที่มีมูลค่าและสมเหตุผล
- ขั้นตอนที่ 3 การปรับความรู้ โดยมีการจัดบริบทความรู้ใหม่ที่น่าไปปฏิบัติได้
- ขั้นตอนที่ 4 การเก็บความรู้ โดยทำการจัดเก็บความรู้ที่มีประโยชน์ไว้ภายในฐานความรู้ ซึ่งผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกเมื่อที่ต้องการ
- ขั้นตอนที่ 5 การจัดการความรู้ โดยทำการปรับความรู้ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งมักจะมีการตรวจสอบและทบทวนถึงความตรงประเด็นและความถูกต้องของความรู้อยู่เสมอ
- ขั้นตอนที่ 6 การเผยแพร่ความรู้ โดยนำเสนอความรู้ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่บุคคล ต้องการไม่ว่าจะเป็นที่ใดหรือเวลาใดก็ตาม

จากหลักการและแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสู่สาธารณะ และนำไปใช้ต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยความหมายของการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

3.1 ความหมายของการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

FAO (2560, น. 3) ได้ระบุความหมาย ลักษณะ และแนวปฏิบัติของการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไว้ว่า การจัดการดินจะมีความยั่งยืน หากมีการบริการด้านการสนับสนุน ด้านการเป็นแหล่งผลิต ด้านการควบคุม และด้านวัฒนธรรม ซึ่งดินนั้นได้รับการบำรุงรักษาหรือปรับปรุงโดยไม่ทำให้หน้าที่ของดินที่เกี่ยวข้องกับการบริการหรือความหลากหลายทางชีวภาพเสื่อมโทรมลง ทั้งนี้ ความสมดุลระหว่างการบริการสนับสนุนและการบริการแหล่งผลิตสำหรับการผลิตพืช และการบริการควบคุมให้คุณภาพและความพร้อมใช้งานของน้ำและก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง การจัดการดินอย่างยั่งยืนเกี่ยวข้องกับลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ลดอัตราการชะล้างพังทลายของดินโดยน้ำและลม
- 2) โครงสร้างของดินไม่เกิดความเสื่อมโทรม และให้ความมั่นคงทางกายภาพสำหรับการเคลื่อนที่ของอากาศ น้ำ และความร้อน รวมถึงการเจริญเติบโตของราก
- 3) มีสิ่งปกคลุมผิวดินเพียงพอ เช่นการปลูกพืช เศษซากพืช เพื่อปกป้องดิน
- 4) การกักเก็บอินทรีย์วัตถุในดินมีความเสถียรหรือเพิ่มขึ้น และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

5) ความพร้อมและสมดุลของธาตุอาหารมีความเหมาะสมต่อการรักษาหรือปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์และผลผลิตภาพของดิน และเพื่อลดการสูญเสียของธาตุอาหารออกสู่สภาพแวดล้อม

6) ความเค็ม การสะสมเกลือ และความแตกต่างของดินเกิดขึ้นน้อยที่สุด

7) น้ำ เช่น ฝน การชลประทาน จะถูกเก็บรักษาและซึมผ่านดินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของพืช และเพื่อให้แน่ใจว่าน้ำที่มากเกินไปไม่ได้ถูกระบายออกจากพื้นที่

8) สารปนเปื้อนอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับที่เป็นพิษ เนื่องจากสารปนเปื้อนเหล่านั้นอาจเป็นอันตรายต่อพืช สัตว์ มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม

9) ความหลากหลายทางชีวภาพของดินสนับสนุนหน้าที่ทางชีววิทยาของดินอย่างเต็มศักยภาพ

10) ระบบการจัดการดินเพื่อผลิตอาหาร อาหารสัตว์ เชื้อเพลิง ไม้ และเส้นใย จะพึงพาการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมและมีความปลอดภัย

11) การปิดทับหน้าดินลดลง เนื่องจากมีการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีความรับผิดชอบ

สำหรับแนวปฏิบัติการจัดการดินอย่างยั่งยืน มีดังนี้

1) การลดการชะล้างพังทลายของดิน ควรมีพืชปลูกในพื้นที่หรือปล่อยเศษซากวัชพืชทั้งที่เป็นอินทรีย์และอนินทรีย์เพื่อช่วยปกป้องหน้าดินจากการชะล้างพังทลายของดินด้วยการใช้มาตรการที่เหมาะสม เช่น การคลุมดิน การลดการไถพรวน การปลูกพืชคลุมดิน การเกษตรเชิงนิเวศ

2) การเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินด้วยแนวปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินแบบผสมผสาน การคลุมหน้าดินด้วยหญ้า การใช้ปุ๋ยหมัก การปลูกพืชหมุนเวียน พืชตระกูลถั่ว หรือพืชผสมผสาน

3) การสร้างความสมดุลและการหมุนเวียนธาตุอาหารในดินด้วยการใช้แหล่งธาตุอาหารพืชที่มีความเหมาะสม ได้แก่ การใช้วัสดุอินทรีย์และอนินทรีย์ ปุ๋ยเคมี และผลิตภัณฑ์ชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด วัสดุปรับปรุงดินและจุลินทรีย์ต่าง ๆ ซึ่งควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของธาตุอาหารพืช

4) การป้องกัน ลด และบรรเทาการเกิดความเค็มและการเป็นด่างของดิน ควรใช้มาตรการคลุมดินเพื่อลดการสูญเสียน้ำ ควรเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้น้ำชลประทานด้วยการปรับปรุงการขนส่งน้ำ

5) การป้องกันและบรรเทาการปนเปื้อนในดิน ไม่ควรใช้ดินที่มีการปนเปื้อนเพื่อการผลิตอาหารทั้งของมนุษย์และสัตว์ แต่ควรมีการทดสอบวัสดุปรับปรุงดินที่ได้มาจากน้ำเสียซึ่งผ่านการบำบัดแล้วหรือวัสดุอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

6) การป้องกันและลดการเกิดกรดในดิน ใช้ปุ๋ยเคมีและวัสดุปรับปรุงดินอินทรีย์อย่างสมดุล ใช้ปุ๋ยที่มีฤทธิ์ก่อให้เกิดกรดในดินอย่างเหมาะสม

7) การรักษาและเสริมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพของดิน ควรส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชหลายชนิด และการรักษาความสมดุลขั้นต้นของพื้นที่ รวมทั้งการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิต

8) การลดการปิดทับผิวน้ำดิน ควรพิจารณาถึงมูลค่าโดยรวมของดินเพื่อให้มั่นใจว่าการอนุรักษ์ดินมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรมีการทบทวนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่ที่เพาะปลูกได้ นโยบายที่มีอยู่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐาน

9) การป้องกันและบรรเทาการอัดตัวแน่นของดิน ควรป้องกันการเสื่อมสภาพของโครงสร้างดินเนื่องจากการไถพรวนที่ไม่เหมาะสม ควรเลือกกระบวนการปลูกพืชที่มีการใช้พืชไร่ หญ้า และพืชในระบบวนเกษตรที่มีรากที่แข็งแรง ควรรักษาปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินให้เพียงพอ เพื่อปรับปรุงและสร้างความมั่นคงให้กับโครงสร้างดิน

10) การปรับปรุงระบบการจัดการน้ำในดิน ควรเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้น้ำชลประทานของพืชด้วยการปรับปรุงระบบการกระจายน้ำ การปล่อยน้ำ และกรรมวิธีการใช้น้ำในแปลงที่เหมาะสม ควรส่งเสริมการใช้น้ำในดินอย่างเหมาะสมโดยการคัดเลือกและปลูกพืชสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

สรุปได้ว่า การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางในการบำรุง รักษา และปรับปรุงดิน ให้มีคุณภาพ มีธาตุอาหารที่สมบูรณ์ โดยมีแนวทางที่สำคัญได้แก่ การลดการชะล้างพังทลายของดินด้วยมาตรการที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้เพื่อบริหารจัดการที่ดิน

4. สถานการณ์หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ในปี 2566 หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีจำนวนทั้งหมด 248 คน จากทั้งหมด 6 อำเภอ โดยอำเภอที่มีหมอดินอาสามากที่สุด ได้แก่ อำเภอบางกรวย และอำเภอปากเกร็ด โดยมีจำนวนหมอดินอาสา อำเภอละ 46 คน โดยมีสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรีเป็นหน่วยงานหลักในการดูแล และประสานงานระหว่างหมอดินอาสา เกษตรกร และเจ้าหน้าที่

สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรีมีการผลักดันศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีหมอดินอาสาประจำจังหวัดนนทบุรีเป็นเจ้าของศูนย์ฯ โดยมีพื้นที่กว่า 20 ไร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนในชุมชน สามารถเข้ามาเรียนรู้เทคโนโลยี

นวัตกรรม และองค์ความรู้ต่างๆของกรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินนนทบุรีจะเป็นพี่เลี้ยงเข้ามาให้องค์ความรู้พัฒนาเรื่องเทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆของกรมพัฒนาที่ดิน โดยการนำนโยบายต่างๆของกรมพัฒนาที่ดินมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชน

กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรีได้มีการจัดโครงการอบรมหมอดินอาสาอยู่เป็นระยะๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของหมอดินอาสาด้านการพัฒนาที่ดิน และเพื่อให้หมอดินอาสานำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองและชุมชน การอบรมหมอดินอาสาจึงเน้นในรูปแบบบูรณาการ โดยให้หมอดินอาสาได้มีเวทีพบปะและรู้จักกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในการนำเทคโนโลยีในการพัฒนาที่ดินไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ร่วมกัน ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์สู่การปฏิบัติจริง และขยายผลสู่เครือข่ายและเกษตรกรทั่วไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยงานวิจัยด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

5.1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา

5.1.1 เพศ

อกสิริ มีกลาง (2564, น. 35) ได้ศึกษาการศึกษาและประเมินศักยภาพการบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มของหมอดินอาสาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หมอดินอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จากข้อมูลในแบบสอบถามพบว่า หมอดินอาสาที่เป็นเพศชาย จำนวน 86 คน และเพศหญิง จำนวน 14 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 86 และร้อยละ 14 สอดคล้องกับ ภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) ที่ศึกษา ปัจจัยการยอมรับของหมอดินอาสาภายใต้การปลูกพืชแบบผสมผสานร่วมกับหญ้าแฝกจังหวัดศรีสะเกษ และพบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 96.04 รองลงมา เป็นเพศหญิง ร้อยละ 3.96 และมนัสขยา เนื่องจ้อย (2566, น.71) ที่ศึกษาการประเมินเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของหมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน พบว่า หมอดินอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 81.25 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 18.75

5.1.2 อายุ

อกสิริ มีกลาง (2564, น. 34) พบว่า หมอдинอาสาส่วนใหญ่ อยู่กลุ่มวัยทำงาน แต่มีแนวโน้มที่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ โดยพบว่า มีหมอдин อาสาที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 20-60 ปี) จำนวน 56 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 56 ของหมอдинอาสาทั้งหมด และหมอдинอาสาที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุ (อายุ มากกว่า 60 ปี) จำนวน 44 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 44 ของ หมอдинอาสาทั้งหมด หากพิจารณากลุ่มวัยทำงานที่มีช่วงอายุที่กว้างโดยละเอียดแล้ว พบว่า หมอдинอาสา ที่อยู่ในวัยทำงานที่มีอายุ 55 ปี – 60 ปี พบว่ามีจำนวน 22 คน หรือเกือบกึ่งหนึ่งของวัยทำงาน สอดคล้องกับ ภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) ที่พบว่า หมอдинอาสาที่มีอายุน้อยที่สุด 35 ปี อายุมากที่สุด 86 ปี และอายุเฉลี่ยของ หมอдинอาสา คือ 59.9 ปี และมนัสชา เนื่องจ้อย (2566, น.71) พบว่าหมอдинอาสาที่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี

5.1.3 สถานภาพสมรส

ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมด้านการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำตำบลในจังหวัดอุดรธานี พบว่า หมอдинอาสาประจำตำบลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.0 คน ภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) ที่พบว่า หมอдинอาสาส่วนมากร้อยละ 59.91 มีสมาชิกครัวเรือนระหว่าง 4 – 6 ราย โดยมีสมาชิก ครัวเรือนต่ำสุด 1 ราย มีสมาชิกครัวเรือนมากที่สุด 10 ราย มีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.0 ราย

5.1.4 ระดับการศึกษา

ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) พบว่า หมอдинอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สอดคล้องกับภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) ที่ศึกษา ปัจจัยการยอมรับของหมอдинอาสาภายใต้การปลูกพืชแบบผสมผสานร่วมกับหญ้าแฝกจังหวัดศรีสะเกษ และพบว่าหมอдинอาสาส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.28 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

มนัสชา เนื่องจ้อย (2566, น.71) พบว่าหมอдинอาสาส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. ร้อยละ 33.80

5.1.5 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

ภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) พบว่า ร้อยละ 31.28 ปฏิบัติงานเป็นหมอдинอาสาระหว่าง 11-20 ปี โดยมีระยะเวลาการเป็นหมอдинอาสา ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 31 ปี มีระยะเวลาการเป็นหมอдинอาสาเฉลี่ย 14.6 ปี ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) พบว่าหมอдинอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 13.6 ปี

มนัสชา เนื่องจ้อย (2566, น.71) พบว่าหมอдинอาสาส่วนใหญ่ ระยะเวลาปฏิบัติงานเป็นหมอдинอาสา มากกว่า 10 ปี ร้อยละ 58.33

5.1.6 จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน

อกสิริ มีกลาง (2564, น. 37-38) พบว่า หมอдинอาสาส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินที่มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองมีขนาดอยู่ระหว่าง 6 -15 ไร่ แบ่งเป็น (1) หมอдинอาสาที่มีดินขนาดน้อยกว่า 5 ไร่ มีจำนวน 19 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของที่ดินที่ หมอдинอาสาทั้งหมดให้ข้อมูลทั้งหมด (2) หมอдинอาสาที่มีดินขนาด 6-15 ไร่ มีจำนวน 32 ราย หรือคิด เป็นร้อยละ 32 ของที่ดินที่หมอдинอาสาทั้งหมดให้ข้อมูลทั้งหมด (3) หมอдинอาสาที่มีดินขนาด 16-25 ไร่ มีจำนวน 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของที่ดินที่หมอдинอาสาทั้งหมดให้ข้อมูลทั้งหมด (4) หมอдинอาสาที่มีดินขนาด 26-45 ไร่ มีจำนวน 16 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของที่ดินที่หมอдинอาสาทั้งหมดให้ข้อมูลทั้งหมดและ (5) หมอдинอาสาที่มีดินขนาดมากกว่า 50 ไร่ มีจำนวน 13 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของที่ดินที่หมอдинอาสาทั้งหมดให้ข้อมูล

มนัสขยา เนืองจ้อย (2566, น.71) พบว่าร้อยละ 27.55 หมอдинอาสาถือครองที่ดินทางการเกษตร 21 – 50 ไร่

5.1.7 รายได้จากภาคการเกษตร

ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) พบว่าหมอдинอาสาประจำตำบลมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 63,318.58 บาท

ภรภัทร นพมาลัย (2562, น. 4) พบว่า มีรายได้ภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาท ต่อปี มากที่สุดโดยมีรายได้ต่ำสุด 20,000 บาทต่อปี รายได้สูงสุด 600,000 บาท ต่อปี รายได้ โดยเฉลี่ย 85,534 บาทต่อปี

มนัสขยา เนืองจ้อย (2566, น.71) พบว่า รายได้เฉพาะภาคการเกษตร 10,001 – 50,000 บาท/ปี ร้อยละ 33.33

5.1.8 รายได้นอกภาคการเกษตร

ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) พบว่าหมอдинอาสาประจำตำบลมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 10,336.28 บาท

มนัสขยา เนืองจ้อย (2566, น.71) พบว่า รายได้นอกเหนือภาคการเกษตรอยู่ในช่วง 100,001 – 500,000 บาท/ปี ร้อยละ 35.88

5.2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอдинอาสา

5.2.1 ความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน

อกสิริ มีกลาง (2564, น. 34) พบว่า องค์ความรู้จากกรมพัฒนาที่ดินสามารถยกระดับผลผลิตต่อไร่ของพืชหลัก (ข้าว) ได้ โดยมี หมอдинอาสาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 30 จากจำนวนหมอдинอาสาทั้งหมดที่ทำแบบสอบถาม นำความรู้ในการจัดการดินเค็มที่ได้จากกรมพัฒนาที่ดินไปใช้ในการปลูกข้าว พบว่า ผลผลิต ต่อไร่ของข้าว จากเดิมที่ได้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย

439.33 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 578.29 กิโลกรัมต่อไร่ หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 31.62 ดังนั้น ความรู้ที่กรมพัฒนาที่ดินที่หมอดินอาสาได้รับการถ่ายทอดจึงมีความสัมพันธ์กับผลผลิตทางการเกษตร ในพื้นที่ดินเค็มที่เพิ่มขึ้น คือเมื่อหมอดินอาสามีความรู้ในการบริหาร จัดการพื้นที่ดินเค็มจากกรม พัฒนาที่ดิน แล้วนำเอาความรู้นั้นไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตนเอง จนสามารถแก้ไขปัญหาดินเค็มใน พื้นที่ให้มีคุณภาพดีขึ้น ดินมีศักยภาพในการผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เมื่อเทียบกับผลผลิตก่อนได้รับการถ่ายทอดความรู้ จึงเป็นการยกระดับผลผลิตต่อไปในพืชหลักของเกษตรกร

อกสิริ มีกลาง (2564, น. 40) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของหมอดินอาสาที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มดีขึ้นมีหลายปัจจัย ดังนี้ (1) การได้รับการ ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจาก กรมพัฒนาที่ดินผ่านการอบรมหมอดินอาสาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี (2) การบริหารจัดการแหล่งน้ำและการนำองค์ความรู้ในการจัดการพื้นที่ดินเค็มไป ประยุกต์ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ (3) การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การ ขุดบ่อกักเก็บน้ำ การได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และได้รับชุดตรวจสอบดินภาคสนาม (LDD test kit) เป็นต้น (4) การมีส่วนร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดิน เช่น โครงการวิจัยหรือโครงการทดลองด้านการพัฒนาที่ดิน หรือโครงการสาธิตต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้หมอดินอาสามีความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือปัจจัยการผลิตของกรมพัฒนา ที่ดินที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากกรมพัฒนาที่ดินและนำไปใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่มีปัญหาดิน เค็ม มีความสัมพันธ์กับศักยภาพในการเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน เนื่องจากเป็นบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสา ซึ่งการนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็น ต้นแบบในการ เผยแพร่ความรู้ และสาธิตการใช้ประโยชน์ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ของตนเอง จะช่วย ลดภาระงานของ เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ในการประสานงานกับเกษตรกร เนื่องจากเป็นบทบาทหน้าที่ของ หมอดินอาสาโดยตรง อีกทั้งการผลิตผลิตภัณฑ์น้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักเพื่อจำหน่าย ยังเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากของกรมพัฒนาที่ดินในการพัฒนาการทำการเกษตร และแสวงหารายได้ จากความสามารถเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและเกษตรกรที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ใน พื้นที่ของตนเอง

นริศรา หมื่นหัสส์ (2562, น. 860) ได้ศึกษาความต้องการสื่อของหมอดินอาสา ประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในจังหวัดขอนแก่น พบว่า หมอดินอาสา ประจำตำบลส่วนใหญ่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินผ่านสื่อในรูปแบบแผ่นพับ/เอกสาร คำแนะนำ หมอดินอาสาประจำตำบล มีความต้องการสื่อในการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับมากทั้งด้าน เนื้อหาของสื่อ ชนิดของสื่อ และด้านการสนับสนุนการใช้ สื่อที่เหมาะสม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลที่มีอายุ ระดับการศึกษา และการได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดินที่แตกต่างกันมีความต้องการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ข้อเสนอแนะควรผลิตสื่อที่มีเนื้อหาด้านอนุรักษ์ดินและน้ำการปรับปรุงบำรุงดินในรูปแบบหนังสือคู่มือ และแผ่นพับ/เอกสาร คำแนะนำ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำอำเภอ

5.2.2 แหล่งความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน

1) เจ้าหน้าที่รัฐ

มนัสชา เนืองจ้อย (2566, น.78) พบว่าหมอดินอาสาส่วนใหญ่ต้องการให้ กรมพัฒนาที่ดิน จัดกิจกรรมการอบรม สาธิต จัดศูนย์การเรียนรู้ และกิจกรรมอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้หมอดินอาสาได้ร่วมกิจกรรมและมีภาระงาน ตามบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสา

2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

อภิสรี มีกลาง (2564, น. 47) พบว่า การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาการเกษตร ในพื้นที่ของหมอดินอาสา จากการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์จะพบว่า หมอดินอาสาทั้งหมด 100 คน (หมอดินอาสา 1 คน ไม่ได้ให้ข้อมูล) หมอดินอาสาส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมากจึงเลือกใช้ เทคโนโลยีออนไลน์ เช่น Website, YouTube, Facebook, Line ฯลฯ ค่อนข้างน้อย

3) หมอดินอาสา

กุลภา กุลดิลก (2559, น. 66) พบว่าหมอดินอาสาที่มีเครือข่ายเกษตรกรในหมู่บ้านขนาดใหญ่ และมีความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ถือเป็นหนึ่ง ในองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนในการสนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มและส่งผลต่อประสิทธิภาพ การทำงานของหมอดินอาสาอย่างมาก ซึ่งหมอดินอาสาสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยน ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการผลิตมีความจำเป็นต่อการพัฒนาของเกษตรกร

5.3 การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

1) การบ่งชี้ความรู้

นันทน์ภัสร์ จันทรสว่าง (2559, น.115) พบว่า ด้านการบ่งชี้ความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 76) ศึกษาการจัดการความรู้ของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ร้อยละ 77.9 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ สามารถบ่งชี้ความรู้ให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ เข้าค้นหา ว่ามีความรู้อะไรบ้างในเครือข่ายศูนย์เรียนรู้

2) การสร้างและแสวงหาความรู้

นันท์ณภัทร์ จันทร์สว่าง (2559, น.115) พบว่า ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับน้อยที่สุด

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 76) พบว่า ร้อยละ 98.4 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ มีการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยการเรียนรู้และวิธีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

3) การจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 76) พบว่า ร้อยละ 42.6 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ มีการจัดเก็บความรู้ในรูปของเอกสาร

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 77) พบว่า ร้อยละ 96.7 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้มีการกลั่นกรองความรู้จากประสบการณ์

5) การเข้าถึงความรู้

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 77) พบว่า ร้อยละ 96.7 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ มีการจัดการความรู้ให้เกษตรกรสมาชิกสามารถเลือกเฉพาะความรู้ ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 77) พบว่า ร้อยละ 96.7 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้โดยการนำความรู้ที่เกษตรกรสมาชิกมีมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

7) การเรียนรู้

นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 77) พบว่า ร้อยละ 95.1 เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ มีการเรียนรู้ ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ มีการนำความรู้ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้ และมีการเรียนรู้จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งจะไปเพิ่มพูนความรู้ของเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น

5.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

5.4.1 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

เรณูมาศ กุละศิริมา และคณะ (2559, น. 8-10) กล่าวถึงปัจจัยอุปสรรคต่อการจัดการความรู้ไว้ดังนี้ 1) งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย 2) การบริหารท้องถิ่นในระดับตำบลยังขาดการประสานสายสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายต่างๆ ภายในชุมชนกับเครือข่ายภายนอก 3) การประชาสัมพันธ์ ให้บริการข้อมูลข่าวสารจากภายนอกการสื่อสารภายในองค์กรสู่ชุมชนไม่ทั่วถึง 4) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน และพบว่าชุมชนมีอุปสรรคมากที่สุดในเรื่องงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดการความรู้ และการเรียนรู้ในท้องถิ่น

ณัฐวุฒิ จิตจักร (2565 น. 78) พบว่า ความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า มีปัญหาน้อยที่สุดใน 3 ประเด็น ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ รองลงมา การเข้าถึงความรู้ การบ่งชี้ความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ มีปัญหาในการจัดการความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็น เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ไม่มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในเครื่องบันทึกข้อมูล

5.4.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

นันทน์ภัสร์ จันทรสว่าง (2559, น.128) พบว่า ด้านที่ควรได้รับการส่งเสริม คือ ด้านสร้างและแสวงหาความรู้ และด้านการเข้าถึงความรู้ ผู้บริหารควรมีการจัดการความรู้ในหน่วยงาน มีการรวบรวมประสบการณ์ความรู้ตามความสามารถจากความหลากหลายที่มีในหน่วยงาน ซึ่งควรกำหนดไว้ในนโยบายในหน่วยงาน และควรมีการจัดการในเรื่องของการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถสืบค้นข้อมูลความรู้ได้อย่างสะดวกด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเข้าถึงได้อย่างง่ายและรวดเร็ว

มนัสขยา เนื่องจัญ (2566, น.77) พบว่าหมอดินอาสาส่วนใหญ่มีความต้องการให้กรมพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมปัจจัยการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ปอเทือง ถังหมัก กากน้ำตาล และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ พด. ในปริมาณมากขึ้น เนื่องจากไม่เพียงพอต่อการแจกจ่ายเกษตรกรในหมู่บ้าน และหมอดินอาสาให้ความสนใจ พด. 14 มาก และต้องการให้เจ้าหน้าที่วางแผนการส่งเสริมแจกจ่าย ให้ตรงกับช่วงเวลาที่ใช่ เนื่องจากในหลายพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริม แต่ไม่ทันฤดูกาลและความต้องการของเกษตรกร ทำให้ปัจจัยการผลิตไม่ได้ใช้ เกิดความเสียหาย และหมอดินอาสามีความต้องการชุดวิเคราะห์ตรวจดินประจำศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้าน/ตำบล เพื่อสามารถใช้วิเคราะห์คุณภาพ

ดินเบื้องต้น เพื่อให้ทราบคุณภาพดินและปัญหาดิน นำไปสู่การพัฒนาที่ดินให้เกิดความเหมาะสม สำหรับการทำเกษตรกรรมมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ถูกนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตร จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รวมถึงความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน และกระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนล้วนมีผลต่อการจัดการความรู้ของหมอดินอาสาทั้งสิ้น ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้จะนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้และขยายผลต่ออย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี กรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 248 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการประมาณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

กำหนดให้

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$
$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$
$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง การสุ่มอยู่ที่ระดับ 0.05}$$

แทนค่า

$$N = 248$$
$$e = 0.05$$
$$n = \frac{248}{1 + (248)(0.05)^2}$$
$$n = 153.08$$
$$n = 154$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 154 คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากตามสัดส่วนของหมอดินอาสา ในปี 2566 ในแต่ละอำเภอของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแยกเป็นรายอำเภอ ดังตารางที่ 3.1

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของหมอดินอาสา จำแนกตามอำเภอในจังหวัดนนทบุรี

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	ประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	เมืองนนทบุรี	26	18
2	บางกรวย	46	28
3	บางใหญ่	42	26
4	ปากเกร็ด	46	28
5	บางบัวทอง	44	27
6	ไทรน้อย	44	27
รวม	6 อำเภอ	248	154

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด สัมภาษณ์หมอดินอาสาทั้งหมด 154 คน โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน แบ่งเป็น

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปลอด การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก(Agri-map/นํ่องดินดี/ดินออนไลน์/บัตรดินดี) รวมถึงวิธีการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ สถาบันการศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และหมอดินอาสา โดยสามารถแบ่งการได้รับความรู้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้
0 คะแนนเท่ากับ	ไม่ได้รับความรู้
- ระดับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับของหมอดินอาสา แบ่งได้ ดังนี้
1 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้น้อยที่สุด
2 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้น้อย
3 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้ปานกลาง
4 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้มาก
5 คะแนนเท่ากับ	ได้รับความรู้มากที่สุด

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี แบ่งได้ 2 ระดับ ดังนี้

1 คะแนนเท่ากับ	นำไปใช้ประโยชน์
0 คะแนนเท่ากับ	ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์

ระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาแบ่งได้ ดังนี้

1 คะแนนเท่ากับ	ใช้ประโยชน์ได้น้อยที่สุด
2 คะแนนเท่ากับ	ใช้ประโยชน์ได้น้อย
3 คะแนนเท่ากับ	ใช้ประโยชน์ได้ปานกลาง
4 คะแนนเท่ากับ	ใช้ประโยชน์ได้มาก
5 คะแนนเท่ากับ	ใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ของหมอดินอาสา ประกอบด้วย ประเด็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ว่าได้มีการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ประกอบด้วยประเด็นคำถามปัญหาเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

- 1 คะแนน เท่ากับ ระดับปัญหาน้อยที่สุด
- 2 คะแนนเท่ากับ ระดับปัญหาน้อย
- 3 คะแนนเท่ากับ ระดับปัญหปานกลาง
- 4 คะแนนเท่ากับ ระดับปัญหามาก
- 5 คะแนนเท่ากับ ระดับปัญหามากที่สุด

4.2 ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

- 1 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยน้อยที่สุด
- 2 คะแนนเท่ากับ เห็นด้วยน้อย
- 3 คะแนนเท่ากับ เห็นด้วยปานกลาง
- 4 คะแนนเท่ากับ เห็นด้วยมาก
- 5 คะแนนเท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด

2.2 การทดสอบเครื่องมือ

2.2.1 นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ และประสบการณ์ทางด้านการทำงานวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็นด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามเนื้อหาและภาษา จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะไว้

2.2.2 การทดสอบเครื่องมือวิจัย โดยการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรในพื้นที่ จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbrach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ดังนี้

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867

2.2 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.824

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.830

4.2 ระดับความคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2564, น. 6-58) กล่าวถึงค่าความเที่ยงที่เหมาะสมนั้น Carmines และ Zeller แนะนำว่า โดยทั่วไปแล้วค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ดังนั้นจึงจะสรุปได้ว่าแบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงสามารถนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การวางแผนการสัมภาษณ์ จัดทำแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การประสานงาน ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรี เพื่อจัดทำแผนออกเก็บรวบรวมข้อมูลนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มหมอดินอาสา

3.3 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้สัมภาษณ์หมอดินอาสา ได้แก่แบบสัมภาษณ์รายชื่อหมอดินอาสา กลุ่มตัวอย่าง ดินสอ ปากกา เครื่องคิดเลข คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายรูป

3.4 การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ของหมอดินอาสาที่จะได้รับการวิจัย ชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์ และอ่านคำถามให้หมอดินอาสาตอบ โดยผู้สัมภาษณ์เป็นผู้บันทึกคำตอบ

3.5 การตรวจสอบ ความถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.6 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการเก็บข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วทบทวนข้อมูลให้สมบูรณ์ กล่าวขอบคุณหมอดินอาสาผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมดจำนวน 154 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม 2566 - มกราคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาลงรหัสทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Maximum) ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการสรุปข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และแปลความระดับความรู้ที่ได้รับและระดับการนำไปใช้ประโยชน์ ตามคะแนนเฉลี่ยและให้ความหมายของคะแนน ดังนี้

2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ท่านได้รับ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับมากที่สุด

2.2 สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับการนำไปใช้ประโยชน์น้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับการนำไปใช้ประโยชน์น้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับการนำไปใช้ประโยชน์มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับการนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุด

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แปลความหมายความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา โดยกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหามาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน

แปลความหมายความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ โดยกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ดังนี้

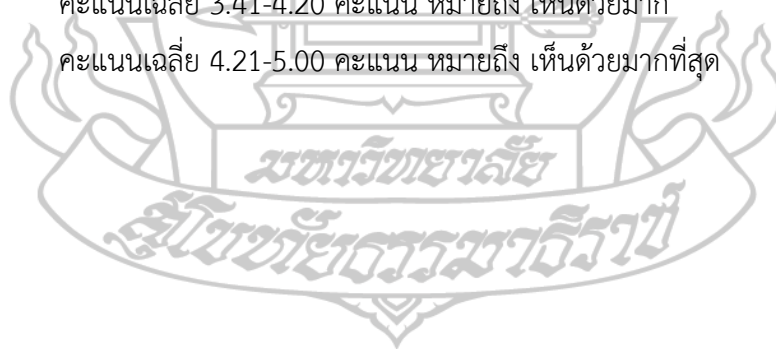
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี” ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา

สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1.1 สภาพทางสังคมของหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรีได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี

n=154

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	108	70.1
หญิง	46	29.9
อายุ (ปี)		
30 - 40	4	2.4
41- 50	9	10.7
51-60	100	64.8
มากกว่า 60	33	21.1
ค่าต่ำสุด = 30 ค่าสูงสุด = 73 ค่าเฉลี่ย = 56.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.728		
สถานภาพการสมรส		
โสด	5	3.2
สมรส	144	93.5
หม้าย/อย่าร้าง	5	3.2
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	13	8.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	7.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	55	35.7
อนุปริญญา/ปวส.	44	28.6
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	31	20.1

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
สถานภาพทางสังคม		
หมอดินอาสา	133	86.4
หมอดินอาสาและมีตำแหน่งอื่นๆเพิ่มเติม	21	13.5
ผู้ใหญ่บ้าน	17	11.0
สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี	1	0.6
คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์ ศพก.	3	1.9
หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้

1. เพศ พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 70.1 เป็นเพศชาย และอีกร้อยละ 29.9เป็นเพศหญิง

2. อายุ พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 64.8 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาร้อยละ 21.1 มีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 10.7 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 2.4 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี โดยที่หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี มีอายุสูงสุด 73 ปี และอายุน้อยที่สุด 30 ปี อายุเฉลี่ย 56.40 ปี

3. สถานภาพการสมรส พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 93.5 มีสถานภาพสมรสแล้ว รองลงมา ร้อยละ 3.2 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 3.2 มีสถานภาพหม้าย/อย่าร้าง

4. ระดับการศึกษา พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 35.7 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. รองลงมาร้อยละ 28.6 มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 20.1 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 8.4 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และร้อยละ 7.1 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5. ตำแหน่งทางสังคม พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 86.4 เป็นหมอดินอาสา ร้อยละ 13.5 เป็นหมอดินอาสาและมีตำแหน่งอื่นๆเพิ่มเติม ได้แก่ ร้อยละ 11.0 เป็นผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 1.9 เป็นคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์ ศพก. และร้อยละ 0.6 เป็น สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี

			n=154
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)			
5-10	46	29.87	
11-15	52	33.76	
16-20	30	19.48	
21-25	14	9.09	
26-30	6	3.89	
มากกว่า 30	6	3.89	
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 40 ค่าเฉลี่ย = 15.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.889			
ลักษณะการถือครองที่ดิน			
พื้นที่ตนเอง	150	97.4	
พื้นที่เช่า	4	2.6	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนการถือครองที่ดิน (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	26	16.88
6-10	60	38.96
11-15	35	22.72
16-20	22	14.28
21-25	9	5.84
มากกว่า 25	2	1.29
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 100 ค่าเฉลี่ย = 12.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.184		
รายได้จากภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000	8	5.1
100,001 – 200,000	25	16.2
200,001 – 300,000	44	28.5
300,001 – 400,000	34	21.8
มากกว่า 400,000	43	27.6
ค่าต่ำสุด = 35,500 ค่าสูงสุด = 560,000 ค่าเฉลี่ย = 327,185.06		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 113,041.4053		
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000	7	4.5
100,001 – 200,000	57	36.7
200,001 – 300,000	15	9.6
300,001 – 400,000	28	18.1
มากกว่า 400,000	47	30.4
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 600,000 ค่าเฉลี่ย = 310,350.64		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 154,708.6882		

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 33.76 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 11-15 ปี รองลงมาร้อยละ 29.87 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 5-10 ปี ร้อยละ 19.48 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 16-20 ปี ร้อยละ 9.09 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 21-25 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 3.89 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 26-30 ปี และมากกว่า 30 ปี

2. ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 97.4 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเอง และร้อยละ 2.6 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่เช่า

3. จำนวนการถือครองที่ดิน พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 38.96 มีจำนวนการถือครองที่ดิน 6-10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 22.72 มีจำนวนการถือครองที่ดิน 11-15 ไร่ ร้อยละ 16.88 มีจำนวนการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ ร้อยละ 14.28 มีจำนวนการถือครองที่ดิน 16-20 ไร่ ร้อยละ 5.84 มีจำนวนการถือครองที่ดิน 21-25 ไร่ และน้อยที่สุดร้อยละ 1.29 มีจำนวนการถือครองที่ดิน มากกว่า 40 ไร่

4. รายได้จากภาคการเกษตร พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 28.5 มีรายได้จากภาคการเกษตร ระหว่าง 200,001 – 300,000 ต่อปี รองลงมา ร้อยละ 27.6 มีรายได้มากกว่า 400,000 ต่อปี ร้อยละ 21.8 มีรายได้ระหว่าง 300,001 – 400,000 บาทต่อปี ร้อยละ 16.2 รายได้ระหว่าง 100,001 – 200,000 และน้อยที่สุด ร้อยละ 5.1 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาทต่อปี โดยหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี มีรายได้จากภาคการเกษตรมากที่สุด 560,000 บาทต่อปี มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยที่สุด 35,500 บาทต่อปี มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาทต่อปี

5. รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า หมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 36.7 มีรายได้นอกภาคการเกษตร ระหว่าง 100,001 – 200,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 30.4 มีรายได้มากกว่า 400,000 บาทต่อปี ร้อยละ 18.1 มีรายได้ระหว่าง 300,001 – 400,000 บาทต่อปี ร้อยละ 9.6 มีรายได้ 200,001 – 300,000 และน้อยที่สุด ร้อยละ 4.5 มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท ต่อปี โดยหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากที่สุด 600,000 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยที่สุด 20,000 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 310,350.64 บาทต่อปี

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ความรู้และระดับความรู้ที่ได้รับในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

n=154

ประเด็น	การได้รับ ความรู้ จำนวน (ร้อยละ)	ระดับความรู้ที่ได้รับ (จำนวน /ร้อยละ)					ค่า เฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
		1	2	3	4	5		
1. ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน							4.37 (0.6617)	มากที่สุด
1.1 การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง	149 (96.8)	0 (0)	7 (4.5)	9 (5.8)	58 (37.7)	75 (48.7)	4.35 (0.796)	มากที่สุด
1.2 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร	154 (100.0)	0 (0)	0 (0)	16 (10.4)	72 (46.8)	63 (40.9)	4.35 (0.655)	มากที่สุด
1.3 การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่	154 (100.0)	0 (0)	4 (2.6)	5 (3.2)	68 (44.2)	77 (50)	4.42 (0.683)	มากที่สุด
1.4 การปรับปรุงพื้นที่ดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ	154 (100.0)	0 (0)	0 (0)	5 (3.2)	76 (49.4)	73 (47.4)	4.44 (0.560)	มากที่สุด
1.5 การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปลอด	154 (100.0)	0 (0)	0 (0)	18 (11.7)	64 (41.6)	72 (46.8)	4.35 (0.682)	มากที่สุด
1.6 การสร้างเครือข่ายเกษตรกรกลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา	150 (97.4)	0 (0)	0 (0)	3 (1.9)	70 (45.5)	77 (50)	4.49 (0.540)	มากที่สุด
1.7 การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก(Agri-map/นองดินดี/ดินออนไลน์/บัตรดินดี)	154 (100.0)	0 (0)	4 (2.6)	14 (9.1)	80 (51.9)	56 (36.4)	4.22 (0.716)	มากที่สุด
2. แหล่งความรู้							4.30 (0.6871)	มากที่สุด
2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	154 (100.0)	0 (0)	0 (0)	15 (9.7)	59 (38.3)	80 (51.9)	4.42 (0.665)	มากที่สุด
2.2 สถาบันการศึกษา	149 (96.8)	2 (1.3)	0 (0)	24 (15.6)	76 (49.4)	47 (30.5)	4.11 (0.767)	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	การได้รับ		ระดับความรู้ที่ได้รับ (จำนวน /ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	ความรู้								
	จำนวน (ร้อยละ)	1	2	3	4	5			
2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์									
- Facebook	145 (94.2)	2 (1.3)	0 (0)	10 (6.5)	86 (55.8)	47 (30.5)	4.21 (0.689)	มากที่สุด	
- Youtube	150 (97.4)	0 (0)	0 (0)	8 (5.2)	97 (63)	45 (29.2)	4.25 (0.543)	มากที่สุด	
- Website	150 (97.4)	2 (1.3)	5 (3.2)	1 (0.6)	98 (63.6)	44 (28.6)	4.18 (0.724)	มาก	
2.4 หมอдинอาสา									
- หมอдинอาสาหมู่บ้าน	149 (96.8)	2 (1.3)	0 (0)	10 (6.5)	57 (37)	80 (51.9)	4.43 (0.738)	มากที่สุด	
- หมอдинอาสาตำบล	154 (100.0)	0 (0)	0 (0)	11 (7.1)	63 (40.9)	80 (51.9)	4.45 (0.627)	มากที่สุด	
- หมอдинอาสาจังหวัด	150 (97.4)	2 (1.3)	0 (0)	11 (7.1)	57 (37)	80 (51.9)	4.42 (0.744)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.3 การได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี

1. ความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า ได้รับความรู้ในการจัดที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 4.35) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.35) การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ (ค่าเฉลี่ย 4.42) การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.44) การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ค่าเฉลี่ย 4.35) การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอдинอาสา (ค่าเฉลี่ย 4.49) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก (ค่าเฉลี่ย 4.22)

2. แหล่งความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

ที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ จากเจ้าหน้าที่รัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.42) Facebook (ค่าเฉลี่ย 4.21) Youtube (ค่าเฉลี่ย 4.25) หมอดินอาสาหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.43) หมอดินอาสาตำบล (ค่าเฉลี่ย 4.45) และ หมอดินอาสาจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 4.42) โดยมีแหล่งความรู้ที่อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สถาบันการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.11) และ Website (ค่าเฉลี่ย 4.18)

สรุปหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่ามี 2 ประเด็น ได้แก่ความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.37) และแหล่งความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.30) อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

n=154

ประเด็น	การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (จำนวน /ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (จำนวน /ร้อยละ)						
		1	2	3	4	5		
ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน								
1. การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง	149	0	0	10	56	83	4.49	มากที่สุด
เชื้อ	(96.8)	(0)	(0)	(6.5)	(36.4)	(53.9)	(0.622)	
2. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลด	154	0	0	6	81	67	4.40	มากที่สุด
การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี	(100)	(0)	(0)	(3.9)	(52.6)	(43.5)	(0.565)	
ทางการเกษตร								
3. การบริหารจัดการพื้นที่ด้วย	154	0	0	19	55	80	4.40	มากที่สุด
เกษตรผสมผสาน	(100)	(0)	(0)	(12.3)	(35.7)	(51.9)	(0.699)	
และเกษตรทฤษฎีใหม่								

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	การ นำไปใช้ ประโยชน์ (จำนวน / ร้อย ละ)						ค่า เฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	1	2	3	4	5		
4. การปรับปรุงพื้นที่ดินด้วย การอนุรักษ์ดินและน้ำ	154 (100)	0 (0)	0 (0)	19 (12.3)	63 (40.9)	72 (46.8)	4.34 (0.690)	มากที่สุด
5. การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	154 (100)	0 (0)	0 (0)	25 (16.2)	56 (36.4)	73 (47.4)	4.31 (0.737)	มากที่สุด
6. การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอдинอาสา	150 (97.4)	0 (0)	0 (0)	21 (13.6)	47 (30.5)	82 (53.2)	4.41 (0.724)	มากที่สุด
7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหาร จัดการเชิงรุก(Agri-map/น้อง ดินดี/ดินออนไลน์/บัตรดินดี)	154 (100)	0 (0)	6 (3.9)	1 (0.6)	86 (55.8)	61 (39.6)	4.31 (0.681)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ในประเด็น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงพื้นที่ดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก รองลงมา ร้อยละ 97.4 การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา และร้อยละ 96.8 ใช้ประโยชน์ในการผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง

จากตารางที่ 4.4 ระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ใช้ประโยชน์ในการผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 4.49) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.40) การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ (ค่าเฉลี่ย 4.40) การปรับปรุงพื้นที่ดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.34) การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ค่าเฉลี่ย 4.31) การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา (ค่าเฉลี่ย 4.41) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก (ค่าเฉลี่ย 4.31)

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของ
หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ของหมอดินอาสาในจังหวัด
นนทบุรี

n=154

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1.การบ่งชี้ความรู้			
1.1 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้ เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้า หาความรู้	154	100.0	1
1.2 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป	154	100.0	1
1.3 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ	154	100.0	1
2. การแสวงหาความรู้			
2.1 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ	154	100.0	1

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
2.2 มีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี	154	100.0	1
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ			
3.1 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้	149	96.8	3
3.2 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้	145	94.2	4
3.3 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปของเอกสาร	140	90.9	5
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้			
4.1 มีระบบการจัดการประมวล กลั่นกรอง หรือตรวจสอบความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่มีอยู่	150	97.4	2
4.2 มีการประมวลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา	140	90.9	5
4.3 มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์	154	100.0	1
5. การเข้าถึงความรู้			
5.1 มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก	154	100.0	1
5.2 มีการเพิ่มทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	149	96.8	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
5.3 มีการจัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้	154	100.0	1
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้			
6.1 มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน	154	100.0	1
6.2 มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ	150	97.4	2
6.3 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน	154	100.0	1
7. การเรียนรู้			
7.1 มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์	154	100.0	1
7.2 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้	150	97.4	2

จากตารางที่ 4.5 วิเคราะห์กระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้ผลดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ อยู่ในอันดับที่ 1 ร้อยละ 100.0 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป อยู่ในอันดับที่ 1 และร้อยละ 100.0 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ อยู่ในอันดับที่ 1

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อยู่ในอันดับที่ 1 และร้อยละ 100 มีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี อยู่ในอันดับที่ 1

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 96.8 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ อยู่ในอันดับที่ 3 รองลงมาร้อยละ 94.2 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้ อยู่ในอันดับที่ 4 และร้อยละ 90.9 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบของเอกสาร อยู่ในอันดับที่ 5

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ อยู่ในอันดับที่ 1 รองลงมา ร้อยละ 97.4 มีระบบการจัดการประมวล กลั่นกรอง หรือตรวจสอบความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่มีอยู่ อยู่ในอันดับที่ 2 และร้อยละ 90.9 มีการประมวลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบทั้งด้านภาษา เนื้อหา อยู่ในอันดับที่ 5

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก อยู่ในอันดับที่ 1 ร้อยละ 100.0 จัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ อยู่ในอันดับที่ 1 และร้อยละ 96.8 เพิ่มทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในอันดับที่ 3

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน อยู่ในอันดับที่ 1 ร้อยละ 100.0 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน อยู่ในอันดับที่ 1 และร้อยละ 97.4 มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ อยู่ในอันดับที่ 2

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ อยู่ในอันดับที่ 1 และร้อยละ 97.4 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิิต การแปรรูป และการตลาดได้ อยู่ในอันดับที่ 2

ตารางที่ 4.6 ระดับการดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

n = 154

ช่วงคะแนน	ระดับการดำเนินการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 4	น้อยที่สุด	0	0
5 – 8	น้อย	0	0
9 – 12	ปานกลาง	0	0
13 – 16	มาก	9	5.84
17 – 19	มากที่สุด	145	94.15
ค่าต่ำสุด = 13	ค่าเฉลี่ย = 18.64		
ค่าสูงสุด = 19	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.407		

จากตารางที่ 4.6 สรุประดับการดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 94.15 มีการดำเนินการในระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 5.84 มีการดำเนินการในระดับมาก

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 การวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. การบ่งชี้ความรู้						1.58 (0.658)	น้อยที่สุด
1.1 ขาดการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ	79 (51.3)	60 (39)	6 (3.9)	9 (5.8)	0 (0)	1.64 (0.814)	น้อยที่สุด
1.2 ไม่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร	71 (46.1)	82 (53.2)	1 (0.6)	0 (0)	0 (0)	1.55 (0.512)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย
	1	2	3	4	5		
1.3 ไม่มีความรู้เฉพาะสำหรับ เกษตรกรที่ต้องการความรู้ เฉพาะในเรื่องนั้นๆ	79 (51.3)	70 (45.5)	1 (0.6)	4 (2.6)	0 (0)	1.55 (0.648)	น้อย ที่สุด
2. การแสวงหาความรู้						1.53 (0.521)	น้อย ที่สุด
2.1 ขาดความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้อื่นๆ	71 (46.1)	82 (53.2)	1 (0.6)	0 (0)	0 (0)	1.55 (0.512)	น้อย ที่สุด
2.2 ไม่มีการผสมผสานความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและ เทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ ความรู้	71 (46.1)	82 (53.2)	1 (0.6)	0 (0)	0 (0)	1.55 (0.512)	น้อย ที่สุด
2.3 ไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และ ข้อมูลที่ต้องการ	78 (50.6)	73 (47.4)	3 (1.9)	0 (0)	0 (0)	1.51 (0.539)	น้อย ที่สุด
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ						1.55 (0.649)	น้อย ที่สุด
3.1 ไม่นำความรู้ที่ได้รับมา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ ความรู้	87 (56.5)	64 (41.6)	1 (0.6)	0 (0)	0 (0)	1.43 (0.510)	น้อย ที่สุด
3.2 ไม่มีการจัดเก็บความรู้ให้ เป็นระบบ สะดวกในการ ค้นหาและการนำมาใช้	79 (51.3)	65 (42.2)	5 (3.2)	5 (3.2)	0 (0)	1.58 (0.711)	น้อย ที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน /ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย
	1	2	3	4	5		
3.3 ขาดการพัฒนากระบวนการ จัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย	72 (46.8)	69 (44.8)	8 (5.2)	5 (3.3)	0 (25.40)	1.65 (0.728)	น้อย ที่สุด
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้						1.65 (0.831)	น้อย ที่สุด
4.1 ไม่มีการจัดเก็บความรู้ไว้ใน รูปแบบการบันทึกลงในเครื่อง คอมพิวเตอร์	76 (49.4)	58 (37.7)	11 (7.1)	9 (5.8)	0 (0)	1.69 (0.843)	น้อย ที่สุด
4.2 ไม่มีการประมวลความรู้ใน รูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา	84 (54.5)	55 (35.7)	6 (3.9)	9 (5.8)	0 (0)	1.61 (0.819)	น้อย ที่สุด
5. การเข้าถึงความรู้						1.73 (0.767)	น้อย ที่สุด
5.1 ขาดการจัดการองค์ความรู้ ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึง ความรู้ได้สะดวก	63 (40.9)	76 (49.4)	11 (7.1)	0 (0)	4 (2.6)	1.74 (0.807)	น้อย ที่สุด
5.2 ไม่สามารถจัดการความรู้ให้ เกษตรกรได้รับประโยชน์จาก การเข้าถึงความรู้	64 (41.6)	73 (47.4)	13 (8.4)	4 (2.6)	0 (0)	1.72 (0.728)	น้อย ที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้						1.60	น้อย
						(0.699)	ที่สุด
6.1 ไม่มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ	73 (47.4)	66 (42.9)	11 (7.1)	0 (0)	4 (2.6)	1.68 (0.824)	น้อย ที่สุด
6.2 ไม่มีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ	72 (46.8)	72 (46.8)	6 (3.9)	4 (2.6)	0 (0)	1.62 (0.687)	น้อย ที่สุด
6.3 ไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน	81 (52.6)	63 (40.9)	7 (4.5)	0 (0)	0 (0)	1.51 (0.587)	น้อย ที่สุด
7. การเรียนรู้						1.58	น้อย
						(0.561)	ที่สุด
7.1 ขาดการประยุกต์ความรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง	66 (42.9)	87 (56.5)	1 (0.6)	0 (0)	0 (0)	1.58 (0.509)	น้อย ที่สุด
7.2 ไม่มีการจัดการความรู้ ทำให้ไม่ครอบคลุมทุกบริบท	75 (48.7)	69 (44.8)	10 (6.5)	0 (0)	0 (0)	1.58 (0.613)	น้อย ที่สุด
รวมทั้ง 7 ประเด็น						1.59	น้อย
						(0.6612)	ที่สุด

จากตารางที่ 4.7 วิเคราะห์ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมวดดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้ผลดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมวดดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการบ่งชี้ความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.58) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็นได้แก่ หมวดดินอาสาขาดการ

สร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 1.64) หมอдинอาสาไม่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 1.55) และหมอдинอาสาไม่มีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ (ค่าเฉลี่ย 1.55)

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการแสวงหาความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.53) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาขาดความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 1.55) หมอдинอาสาไม่มีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีจนเกิดเป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.55) และหมอдинอาสาไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.51)

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.55) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาไม่นำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.43) หมอдинอาสาไม่มีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้ (ค่าเฉลี่ย 1.58) และหมอдинอาสาขาดการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 1.65)

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.65) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาไม่มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 1.69) และหมอдинอาสาไม่มีการประมวลความรู้ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษาเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 1.61)

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นการเข้าถึงความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.73) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาขาดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก (ค่าเฉลี่ย 1.74) และหมอдинอาสาไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.72)

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.60) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาไม่มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่าง

สม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 1.68) หมอдинอาสาไม่มีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 1.62) และหมอдинอาสาไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 1.51)

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการเรียนรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.58) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาขาดการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 1.58) และหมอдинอาสาไม่มีการจัดการความรู้ ทำให้ไม่ครอบคลุมทุกบริบท (ค่าเฉลี่ย 1.58)

สรุปความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.59) เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่า มีปัญหาน้อยที่สุดในทุกประเด็น โดยมีปัญหาน้อยที่สุดในประเด็น ไม่นำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.43) ไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.51) และไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 1.51)

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 154 รายได้ผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. การบ่งชี้ความรู้						4.20 (0.65)	มาก
1.1 ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ	0 (0)	0 (0)	4 (2.6)	99 (64.3)	51 (33.1)	4.31 (0.515)	มากที่สุด
1.2 ควรเน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร	0 (0)	0 (0)	26 (16.9)	79 (51.3)	49 (31.8)	4.15 (0.790)	มาก
1.3 ควรมีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ	0 (0)	0 (0)	22 (14.3)	87 (56.5)	45 (29.2)	4.15 (0.645)	มาก
2. การแสวงหาความรู้						4.09 (0.643)	มาก
2.1 ควรมีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ	0 (0)	0 (0)	27 (17.5)	91 (59.1)	36 (23.4)	4.06 (0.639)	มาก
2.2 ควรมีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ความรู้	0 (0)	0 (0)	22 (14.3)	93 (60.4)	39 (25.3)	4.11 (0.622)	มาก
2.3 ควรแสวงหาความรู้เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้และข้อมูลที่ต้องการ	0 (0)	0 (0)	26 (16.9)	83 (53.9)	45 (29.2)	4.12 (0.670)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย
	1	2	3	4	5		
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ						4.18 (0.619)	มาก
3.1 ควรนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้	0 (0)	0 (0)	13 (8.4)	101 (65.6)	40 (26)	4.18 (0.562)	มาก
3.2 ควรมีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหา และการนำมาใช้	0 (0)	0 (0)	24 (15.6)	79 (51.3)	51 (33.1)	4.18 (0.678)	มาก
3.3 ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย	0 (0)	0 (0)	17 (11)	90 (58.4)	47 (30.5)	4.19 (0.617)	มาก
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้						4.24 (0.657)	มากที่สุด
4.1 ควรมีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์	0 (0)	4 (2.6)	13 (8.4)	82 (53.2)	55 (35.7)	4.22 (0.707)	มากที่สุด
4.2 ควรมีการประมวลความรู้ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา	0 (0)	0 (0)	13 (8.4)	86 (55.8)	55 (35.7)	4.27 (0.608)	มากที่สุด
5. การเข้าถึงความรู้						4.27 (0.589)	มากที่สุด
5.1 ควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก	0 (0)	0 (0)	13 (8.4)	85 (55.2)	56 (36.4)	4.28 (0.610)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=154

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน / ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
5.2 สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้	0 (0)	0 (0)	10 (6.5)	94 (61)	50 (32.5)	4.26 (0.569)	มากที่สุด
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้						4.26 (0.672)	มากที่สุด
6.1 ควรมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ	0 (0)	0 (0)	13 (8.4)	82 (53.2)	59 (38.3)	4.30 (0.617)	มากที่สุด
6.2 ควรมีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ	0 (0)	0 (0)	27 (17.5)	67 (43.5)	60 (39)	4.21 (0.723)	มากที่สุด
6.3 ควรมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน	0 (0)	0 (0)	19 (12.3)	70 (45.5)	61 (39.6)	4.28 (0.677)	มากที่สุด
7. การเรียนรู้						4.25 (0.628)	มากที่สุด
7.1 ควรมีการประยุกต์ความรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง	0 (0)	0 (0)	22 (14.3)	68 (44.2)	63 (40.9)	4.27 (0.698)	มากที่สุด
7.2 ควรมีการจัดการความรู้เพื่อให้ครอบคลุมทุกบริบท	0 (0)	0 (0)	10 (6.5)	97 (63)	46 (29.9)	4.24 (0.559)	มากที่สุด
รวมทั้ง 7 ประเด็น						4.21 (0.639)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้ผลดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะและแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.31) มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรเน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.15) และ หมอдинอาสาควรมีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.15)

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.06) หมอдинอาสาควรมีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.11) และหมอдинอาสาควรแสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 4.12)

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.18) หมอдинอาสาควรมีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้ (ค่าเฉลี่ย 4.18) หมอдинอาสาควรมีการพัฒนาระบบการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.19)

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 4.22) หมอдинอาสาควรมีการประมวลความรู้ ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.27)

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.28) หมอдинอาสาสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.26)

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.30) หมอдинอาสาควรมีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.21) หมอдинอาสาควรมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 4.28)

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.25) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ หมอдинอาสาควรมีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.27) หมอдинอาสาควรมีการจัดการความรู้ เพื่อทำให้ครอบคลุมทุกบริบท (ค่าเฉลี่ย 4.24)

จากตารางที่ 4.8 สรุปความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่ามีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ การจัดเก็บและสกัดองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.24) การเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.27) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.26) และกระบวนการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.25) รองลงมา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสาร องค์ความรู้สู่การปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.20) การแสวงหาความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.09) และการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.18) โดยเห็นด้วยมากที่สุดในประเด็นหมอдинอาสาควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.31)

ตารางที่ 4.9 สรุปกระบวนการจัดการความรู้ ปัญหา และข้อเสนอแนะ

กระบวนการ	1	2	3	4	5	6	7
จัดการความรู้	การบ่งชี้ ความรู้	การ แสวงหา ความรู้	การจัดการ ความรู้ให้ เป็นระบบ	การประมวล และ กลั่นกรอง ความรู้	การ เข้าถึง ความรู้	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้	การเรียนรู้
ความคิดเห็น	100.0 %	100.0%	93.9%	96.1%	98.9%	99.1%	98.7%
ของหมอดิน อาสา	สูงสุด	สูงสุด	ปานกลาง	สูง	สูง	สูง	สูง
ปัญหา	1.58	1.53	1.55	1.65	1.73	1.60	1.58
	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด
ข้อเสนอแนะ	4.20	4.09	4.18	4.24	4.27	4.26	4.25
	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 สรุปกระบวนการจัดการความรู้ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกรทั่วไป และมีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ ทั้งหมดมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการบ่งชี้ความรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.58) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ขาดการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ไม่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร และไม่มีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะและแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า ร้อยละ 100.0 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และมีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี ทั้งหมดมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในประเด็นการแสวงหาความรู้ ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.53) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ขาดความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ไม่มีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

และเทคโนโลยีจนเกิดเป็นองค์ความรู้ และไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และ ข้อมูลที่ต้องการ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ควรมี ความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ควรมีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ความรู้ ควรแสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และ ข้อมูลที่ต้องการ

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า ภาพรวมร้อยละ 93.9 มีการจัดการความรู้ให้ เป็นระบบ ในประเด็นมีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็น องค์ความรู้ ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับสูง โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืนในประเด็นการจัดการความรู้ให้เป็นระบบอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.55) และเมื่อแยก เป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่นำความรู้ที่ได้รับมา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการ นำมาใช้ และหมอดินอาสาขาดการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย สำหรับ ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ควรนำความรู้ที่ได้รับมา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ ควรมีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและ การนำมาใช้ และควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า ภาพรวม ร้อยละ 96.1 มีการประมวลและ กลั่นกรองความรู้ ในประเด็น มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.65) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่มี การประมวลความรู้ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา สำหรับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการ จัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) และเมื่อแยกเป็นราย ประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการ บันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และควรมีการประมวลความรู้ ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า ภาพรวม ร้อยละ 98.9% มีการเข้าถึงความรู้ ในประเด็น มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้ สะดวก และมีการจัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะ ความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.73)

และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการจัดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ สำหรับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.27) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ภาพรวม ร้อยละ 99.1 มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในประเด็น มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.60) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ และไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน สำหรับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ควรมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ และควรมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

7. การเรียนรู้ พบว่า ภาพรวม ร้อยละ 98.7 มีการเรียนรู้ ในประเด็น มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีความสำคัญอยู่ในระดับสูงสุด โดยมีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็นกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.58) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการประยุกต์ความรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง และไม่มีการจัดการความรู้ ทำให้ไม่ครอบคลุมทุกบริบท สำหรับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.25) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง และควรมีการจัดการความรู้ เพื่อทำให้ครอบคลุมทุกบริบท

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี” สรุปผลการวิจัยในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา 2) เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 3) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 4) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน สุ่มคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างโดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2.2 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ และประสบการณ์ทางด้านการทำงานวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็นด้านความตรงในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามเนื้อหา และภาษา จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะไว้

(2) การทดสอบเครื่องมือวิจัย โดยการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริง ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน โดยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ไปแก้ไขในแบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยอีกครั้ง และนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาทดสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาความเที่ยงของเครื่องมือ

โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867

2.2 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.824

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.830

4.2 ระดับความคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2564, น. 6-58) กล่าวถึงค่าความเที่ยงที่เหมาะสมนั้น Carmines และ Zeller แนะนำว่า โดยทั่วไปแล้วค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดควรจะมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ดังนั้น จึงจะสรุปได้ว่าแบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงสามารถนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

(1) การวางแผนการสัมภาษณ์ จัดทำแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

(2) การประสานงาน ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรี เพื่อจัดทำแผนออกเก็บรวบรวมข้อมูลนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มหมอดินอาสา

(3) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้สัมภาษณ์หมอดินอาสา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ รายชื่อหมอดินอาสา กลุ่มตัวอย่าง ดินสอ ปากกา เครื่องคิดเลข คอมพิวเตอร์ และ กล้องถ่ายรูป

(4) การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ของหมอดินอาสาที่จะได้รับการวิจัย ชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์ และอ่านคำถามให้หมอดินอาสาตอบ โดยผู้สัมภาษณ์เป็นผู้บันทึกคำตอบ

(5) การตรวจสอบ ความถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

(6) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการเก็บข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วทบทวนข้อมูลให้สมบูรณ์ กล่าวขอบคุณหมอดินอาสาผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมดจำนวน 154 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม 2566 - มกราคม 2567

1.3 สรุปผลการศึกษา

1.3.1 สภาพทางสังคมของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี

หมอดินอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 51 – 60 ปี (เฉลี่ย 56.40 ปี) มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และมีบางส่วนที่มีตำแหน่งอื่นๆ เพิ่มเติมทางสังคม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์ ศพก. และสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี

1.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสา จังหวัดนนทบุรี

หมอดินอาสาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอยู่ระหว่าง 11-15 ปี เฉลี่ย 15.19 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 97.4 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเอง และถือครองที่ดินเฉลี่ย 12.12 ไร่ รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาทต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 310,350.64 บาทต่อปี

1.3.3 การได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี มี 2 ประเด็น ดังนี้

1) ความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน หมอดินอาสาทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนใน 5 เรื่องได้แก่ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก

2) แหล่งความรู้ หมอдинอาสาทั้งหมดย่อยละ 100.0 มีแหล่งได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากเจ้าหน้าที่รัฐ และหมอдинอาสาในระดับตำบล

1.3.4 ระดับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี

1) ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 4.35) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.35) การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ (ค่าเฉลี่ย 4.42) การปรับปรุงดินฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.44) การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ค่าเฉลี่ย 4.35) การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอдинอาสา (ค่าเฉลี่ย 4.49) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก (ค่าเฉลี่ย 4.22)

2) แหล่งความรู้ หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ จากเจ้าหน้าที่รัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.42) Facebook (ค่าเฉลี่ย 4.21) Youtube (ค่าเฉลี่ย 4.25) หมอдинอาสาหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.43) หมอдинอาสาตำบล (ค่าเฉลี่ย 4.45) และหมอдинอาสาจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 4.42) โดยมีแหล่งความรู้ที่อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สถาบันการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.11) และ Website (ค่าเฉลี่ย 4.18)

1.3.5 การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี

หมอдинอาสา มีการนำความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100.0 ในประเด็น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงดินฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก

1.3.6 ระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี

หมอдинอาสา มีระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) และเมื่อแยกดูเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ใช้ประโยชน์ในการผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตร

ทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงพื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การสร้าง
เครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา และ การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก

1.3.7 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดิน อาสาในจังหวัดนนทบุรี

หมอดินอาสา มีกระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน
ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป และมีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 1 ทั้ง 3 ประเด็น

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และมีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 1 ทั้ง 2 ประเด็น

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 96.8 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ อยู่ในอันดับที่ 1

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และมีการจัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 1 ทั้ง 2 ประเด็น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 1 ทั้ง 2 ประเด็น

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอดินอาสา ร้อยละ 100.0 มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ อยู่ในอันดับที่ 1

1.3.8 ระดับการดำเนินการตามกระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ระดับการดำเนินการตามกระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 94.15 มีการดำเนินการในระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 5.84 มีการดำเนินการในระดับมาก

1.3.9 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.59) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า มีปัญหาน้อยที่สุดในทุกประเด็นโดยมีปัญหาน้อยที่สุดในประเด็น ไม่นำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 1.43) ไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.51) และไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 1.51)

1.3.9 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะแนวทางการในระดับมากที่สุด 4 ด้านได้แก่ การจัดเก็บและสกัดองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.24) การเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.27) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.26) กระบวนการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.25) โดยเห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็นหมอดินอาสาควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.31)

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา “การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี” อภิปรายผลการศึกษาดังนี้

2.1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี

2.1.1 สภาพส่วนบุคคล พบว่า หมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับอภิสิทธิ์ มีกลาง (2564, น. 35) ที่พบว่า หมอดินอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 86 อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรในประเทศไทยส่วนมากที่พบเห็นได้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้แนวโน้มของเกษตรกรมาสมัครเป็นหมอดินอาสาจึงเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สำหรับระดับการศึกษา พบว่าหมอดินอาสาส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. แตกต่างกับณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562, น. 775) ที่พบว่า หมอดินอาสาส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาจเป็นเพราะจังหวัดนนทบุรีอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครจึงทำให้หมอดินอาสาส่วนใหญ่เข้าถึงการศึกษาได้มากกว่าหมอดินอาสาในพื้นที่อื่น ๆ ทำให้มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า หมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาทต่อปี แตกต่างกับภรณ์ทร นพมาลัย (2562, น. 4) ที่พบว่าหมอดินอาสาส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 85,534 บาทต่อปี อาจเป็นเพราะหมอดินอาสาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีสามารถผลิตและส่งขายผลผลิตทางการเกษตรได้สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ประกอบกับอัตราเงินเฟ้อที่สูงมากขึ้น จึงทำให้มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยสูงขึ้น

2.2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน พบว่าหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปลอด การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก โดยหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน จากแหล่งความรู้ต่างๆอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ Facebook Youtube หมอดินอาสาหมู่บ้าน หมอดินอาสาระดับตำบล และหมอดินอาสาจังหวัด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหมอดินอาสาได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่ดิน

เป็นหลักในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ได้รับองค์ความรู้ และปัจจัยต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ของตนเอง รวมถึงการส่งเสริมและถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรคนอื่นๆ ในพื้นที่และต่างพื้นที่ต่อไป สอดคล้องกับอภิสิทธิ์ มีกลาง (2564, น. 34) ที่พบว่าหมอดินอาสาได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากกรมพัฒนาที่ดิน ผ่านการอบรมหมอดินอาสาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และการนำองค์ความรู้ในการจัดการพื้นที่ดินเค็มไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การชุดบ่อกักเก็บน้ำ การได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และได้รับชุดตรวจสอบดินภาคสนาม (LDD test kit) เป็นต้น

2.3 กระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีมีกระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน แบ่งได้ 7 ประเด็น ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการบ่งชี้ความรู้ โดยมีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ได้ รวมถึงมีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับกองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 9) ที่กล่าวว่าการบ่งชี้ความรู้คือการสืบค้น ค้นหา ภายในองค์กร/หน่วยงาน ว่ามีความรู้อะไร อยู่ในรูปแบบใด เพื่อให้มีการวางแผนจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อาจเป็นเพราะหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้มีแหล่งความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่สามารถถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และมีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวไว้ การสร้างและแสวงหาความรู้ เป็นการค้นคว้าและพัฒนาอย่างเป็นระบบ อาจเป็นความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชนหรือในองค์กรและนอกองค์กร โดยความรู้ดังกล่าวยังไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีที่ต้องนำไปจัดการในขั้นต่อไปก่อน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปช่วยสนับสนุนให้หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่สั่งสมประสบการณ์มา ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการจัดการความรู้ให้เป็นระบบการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ และนอกจากนี้ส่วนมากยังมีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ สามารถทำได้โดยการจัดแบ่งประเภทความรู้ จัดหมวดหมู่ และรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปปรับใช้ในงานส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร อาจเป็นเพราะหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี มีการจัดเก็บความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ทั้งในรูปแบบเอกสาร คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ จึงทำให้สะดวกต่อการนำมาใช้และถ่ายทอดต่อ

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีการประมวลและกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ สอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการนำความรู้ที่คัดสรรมาแล้วว่าเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม และชุมชน บุคลากรในองค์กร มาทำให้เข้าใจง่าย และสมบูรณ์พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม และชุมชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรนำการประมวลและกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีมาต่อยอด และขยายผลไปสู่เกษตรกรและชุมชนอื่นๆ ต่อไป

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการเข้าถึงความรู้โดยการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก สอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การเข้าถึงความรู้ เมื่อความรู้ถูกนำมากลั่นกรองทำให้เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้ว เกษตรกรเป้าหมาย กลุ่ม และชุมชน บุคลากรในองค์กร ก็สามารถเข้าถึงความรู้ และนำความรู้มาใช้งานได้สะดวกและกว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้ที่สนใจจึงสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้อย่างสะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน สอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ที่มีการบันทึกข้อมูลโดยการแปลงความรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคลออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง และนำความรู้ชัดแจ้งซึ่งมีอยู่ในเอกสาร ฐานข้อมูล

คู่มือ ไปใช้แก้ปัญหาจริงในกลุ่ม ชุมชน และองค์กร ทำให้เกิดเป็นทักษะใหม่ เป็นการใช้ความรู้ร่วมกันในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร การสร้างวัฒนธรรมให้คนในในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร มีความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลความรู้จะทำให้มีความรู้และมีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม อาจเป็นเพราะหน่วยงานรัฐมีการจัดเวทีให้หมอดินอาสา และเครือข่ายเกษตรกรต่างๆ ได้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันอยู่เป็นระยะๆ โดยมีการสรุปถอดบทเรียนความรู้ที่ได้ เพื่อนำไปใช้เผยแพร่ และต่อยอดต่อไป

7. การเรียนรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกองพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น. 9) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้นี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้” อาจเป็นเพราะความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ที่หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้รับมา สามารถประยุกต์และนำไปให้ผู้ที่สนใจใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

1) **ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน** พบว่าหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีมีปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมากที่สุด ในเรื่องของหมอดินอาสาขาดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และหมอดินอาสาไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ อาจจะเป็นเพราะว่าหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีบางส่วนยังไม่มีความรู้มากพอในการเข้าถึงเทคโนโลยีและระบบต่างๆ ที่เป็นแหล่งความรู้ รวมถึงขาดการรับรู้สื่อการประชาสัมพันธ์จากภายนอก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางต่างๆ ให้หมอดินอาสาหรือเกษตรกร ได้รับทราบ และได้รับข้อมูลความรู้ที่มากพอสำหรับการเข้าถึงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเรณูมาศ กุละศิริมา และคณะ (2559, น. 8-10) ที่กล่าวถึงปัจจัยอุปสรรคต่อการจัดการความรู้ไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ ให้บริการข้อมูลข่าวสารจากภายนอกการสื่อสารภายในองค์กรสู่ชุมชนไม่ทั่วถึง และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

2) ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน พบว่ามีข้อเสนอแนะแนวทางการภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะในด้านการเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมากที่สุด ในเรื่องที่ว่าควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ อาจเป็นเพราะว่าหมอดินอาสาต้องการที่จะเข้าถึงแหล่งความรู้ได้สะดวก และสามารถถ่ายทอดให้กับเกษตรกรอื่นๆ ให้ได้รับประโยชน์เช่นกัน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ ให้เข้มข้นขึ้น รวมถึงควรนำอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาประกอบเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับหมอดินอาสา ซึ่งใกล้เคียงกับนันทวัฒน์ จันทร์สว่าง (2559, น.128) ที่กล่าวไว้ว่าผู้บริหารควรมีการจัดการความรู้ในหน่วยงาน มีการรวบรวมประสบการณ์ความรู้ตามความสามารถจากความหลากหลายที่มีในหน่วยงาน ซึ่งควรกำหนดไว้ในนโยบายในหน่วยงาน และควรมีการจัดการในเรื่องของการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถสืบค้นข้อมูลความรู้ได้อย่างสะดวกด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเข้าถึงได้อย่างง่ายและรวดเร็ว

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

3.1.1 ต่อหมอดินอาสา

1) หมอดินอาสาควรมีการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และบางส่วนมีบทบาทเพิ่มเติมเป็นผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์ ศพก. และสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่และบทบาทเกิดประสิทธิภาพสูงสุด หมอดินอาสาควรมีการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม รวมถึงการติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆที่ทันสมัย ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของตนให้มากขึ้น

2) หมอดินอาสาควรมีการพัฒนาการจัดเก็บความรู้ รวมถึงพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ให้สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสาได้มีการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ต่ออยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาการจัดเก็บความรู้ รวมถึงพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ให้สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย โดยใช้ช่องทางสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

3.1.2 ต่อเจ้าหน้าที่

1) **เจ้าหน้าที่ควรคำนึงถึงคุณลักษณะของหมอดินอาสาประกอบการวางแผนการส่งเสริม** จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสา มีอายุเฉลี่ย 56.4 ปี และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 15.19 ปี ซึ่งเป็นช่วงเข้าสู่วัยใกล้เกษียณ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทางการเกษตรให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ รวมถึงการส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ ที่อายุน้อย ให้เข้ามาทดแทนการดำเนินงานของหมอดินอาสาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) **เจ้าหน้าที่ควรมีการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมความรู้ ผ่านช่องทางที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น** จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสาได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมากที่สุด จากเจ้าหน้าที่รัฐ และหมอดินอาสาระดับตำบล นอกจากนี้หมอดินอาสาส่วนใหญ่ยังได้รับความรู้จาก Youtube Website และหมอดินอาสาจังหวัด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรมีการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมความรู้ ผ่านช่องทางที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การทำสื่อวิดีโอ แผ่นพับ หรือสื่อออนไลน์ช่องทางใหม่ๆ เช่นไลน์ เฟสบุ๊ค ดิจิตอล เป็นต้น

3) **เจ้าหน้าที่ควรมีส่งเสริมการจัดการความรู้ รวมถึงการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่สะดวก** จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสามีปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมาก ในด้านการเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในเรื่องของการขาดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรมีส่งเสริมการจัดการความรู้ รวมถึงการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่สะดวก และถ่ายทอดให้หมอดินอาสาเพิ่มขึ้น

3.1.3 ต่อหน่วยงาน

1) **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำแนวทางการจัดการความรู้ของหมอดินอาสา มาใช้ในการวางแผนพัฒนา** จากผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสา มีกระบวนการการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภาพรวมมากกว่าร้อยละ 96.8 โดยแบ่งเป็น 7 ด้าน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำแนวทางการจัดการความรู้ของหมอดินอาสา มาใช้ในการวางแผน พัฒนา ต่อยอด และกำหนดนโยบายและรูปแบบในการส่งเสริมและพัฒนาหมอดินอาสา โดยร่วมกันบูรณาการกับทุกภาคส่วน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ และการจัดเวทีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า หมอдинอาสาสมัครมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะและแนวทางการในระดับมากที่สุด 4 ด้านได้แก่ การจัดเก็บและสกัดองค์ความรู้ การเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในประเด็นหมอдинอาสาสมัครมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหมอдинอาสาสมัครในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ และการจัดเวทีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงควรกำหนดเป็นนโยบาย และจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ของหมอдинอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลต่อไปได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.1.4 ต่อบนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของหมอдинอาสาสมัครให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งยิ่งขึ้น จากผลการวิจัย พบว่า หมอдинอาสาสมัครมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาทต่อปี ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ดังนั้น ภาครัฐ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน ควรร่วมกันพิจารณาถึงความสำคัญของหมอдинอาสาสมัคร โดยเน้นไปที่การจัดสรรสวัสดิการหรือค่าตอบแทนให้แก่หมอдинอาสาสมัครในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การตั้งเงินเดือนให้กับหมอдинอาสาสมัคร ประกันชีวิต/ประกันสุขภาพ การสนับสนุนค่าโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานหมอдинอาสาสมัคร ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของหมอдинอาสาสมัครให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้กรมพัฒนาที่ดินควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมปัจจัยการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ปุ๋ยพืชสด กล้วยน้ำว้า กากน้ำตาล ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ พด. และชุดวิเคราะห์ดิน เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนหมอдинอาสาสมัครได้อย่างมากในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ รวมถึงควรผลักดันและยกระดับหมอдинอาสาสมัครให้มีบทบาทและความสำคัญทั้งในระดับเอเชียและระดับโลก เพื่อสร้างให้เกิดขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจที่ได้เป็นหมอдинอาสาสมัคร

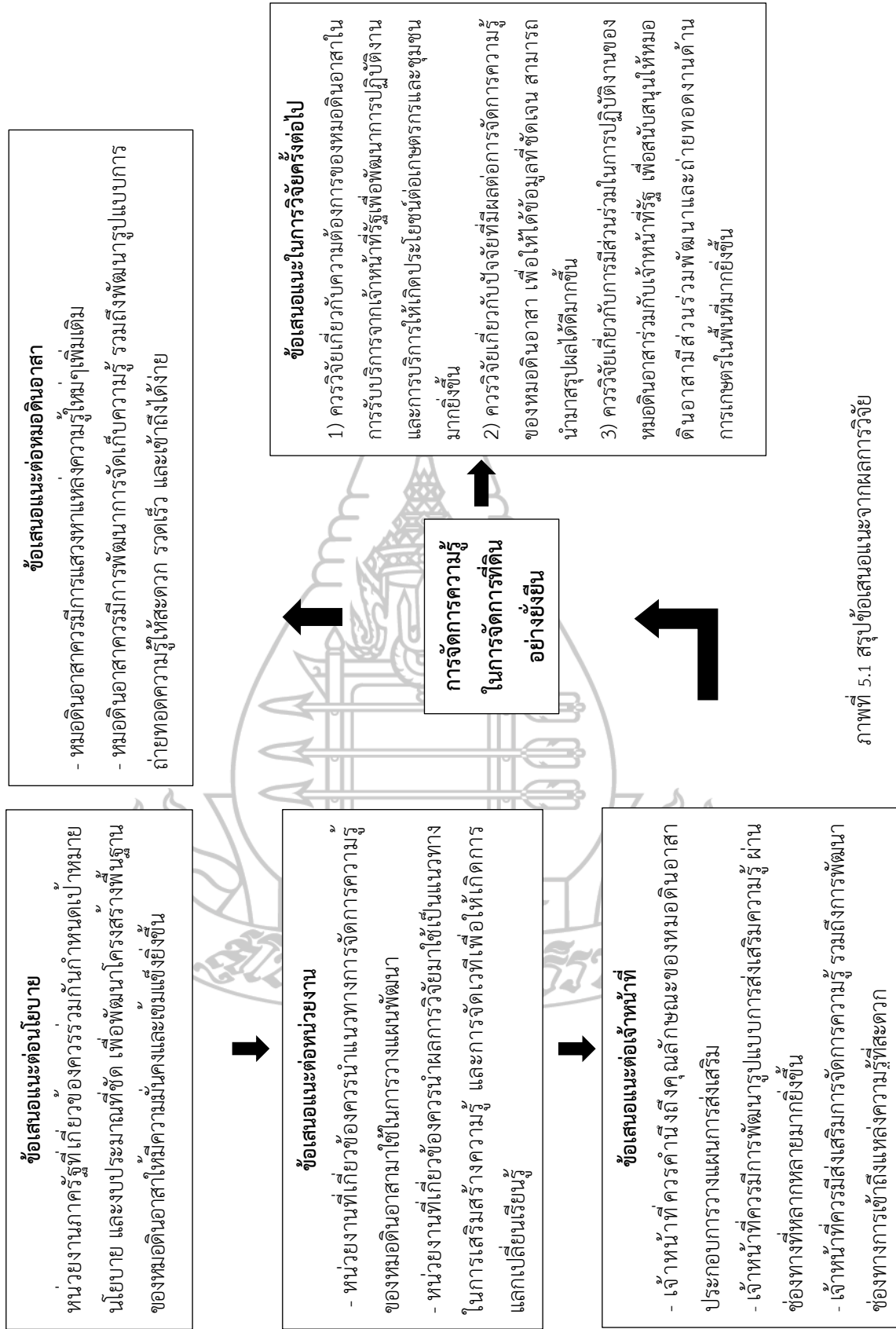
3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของหมอดินอาสาในการรับบริการจากเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานและการบริการให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชนมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ของหมอดินอาสา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำมาสรุปผลได้ดีมากขึ้น

3.2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อสนับสนุนให้หมอดินอาสามีส่วนร่วมพัฒนาและถ่ายทอดงานด้านการเกษตรในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5.1 สรุปข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน (2553). *หมอดินอาสา ปี 2553*. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
กรุงเทพมหานคร
- กรมพัฒนาที่ดิน (2561). *หมอดินอาสา ปี 2561*. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
กรุงเทพมหานคร
- กรมพัฒนาที่ดิน (2564). *โครงการพัฒนาและส่งเสริม โครงการหมอดินเพื่อการจัดการที่ดินและเกษตร
อย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคแม่โขง-ล้านช้าง 2564*. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์. กรุงเทพมหานคร
- กรมพัฒนาที่ดิน (2566). *แผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570)*.
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร
- กรมพัฒนาที่ดิน (2566). *รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพการสู่ระบบราชการ 4.0 ประจำปี 2566*.
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร
- กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล (2552). *การจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย*.
นครปฐม
- การถอดบทเรียน. (2563). สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, จากวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2563
- กุลภา กุลดิลก (2559). *การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เลี้ยงปลากระพงโดยกลุ่มเกษตรกร เครือข่ายผู้เลี้ยง
ปลากระพง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชัยยุทธ แม้นสมุทร (2562). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ความพึงพอใจของหมอดินอาสาในการ
ดำเนินงานของสถานีพัฒนาที่ดินสมุทรปราการ*. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า
ฉะเชิงเทรา. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, จากวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2563
- ณรงค์ศักดิ์ สืบพันธุ์ (2562). *ความต้องการฝึกอบรมด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำ
ตำบลในจังหวัดอุดรธานี*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- นายณัฐวุฒิ จิตจักร (2565). *การจัดการความรู้ของเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร ในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
กรุงเทพมหานคร
- ดร.วรณ ทอดทอง (2553). *การจัดการความรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทิพย์รัตน์ อติวัฒน์ชัย (2550). *การจัดการความรู้ในวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา การจัดการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธีระ รุณเจริญ (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*.
กรุงเทพมหานคร
- นันท์ณัฏฐ์ จันทร์สว่าง (2559). *การจัดการความรู้และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี

- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560). หน่วยที่ 1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้ ชุติวิชา 91352 การจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และนวัตกรรมเกษตร
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2564). หน่วยที่ 6 การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ชุติวิชา 91723 การวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
- ปัจจัยความสำเร็จ (2563). สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, จากศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา https://www.qa.kmutnb.ac.th/qa_news/2547/QANEWS71_25470501.pdf
- ประชากรจังหวัดนนทบุรี (2565). สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2566, จากสำนักงานจังหวัดนนทบุรี <http://www.nonthaburi.go.th/ita/2565/แผนพัฒนา%2065.pdf>
- พรพิมล จำเพชร (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน. วารสารมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2559
- ภรภัทร นพมาลัย (2562). ปัจจัยการยอมรับของหมอดินอาสาภายใต้การปลูกพืชแบบผสมผสานร่วมกับหญ้าแฝกจังหวัดศรีสะเกษ, กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพมหานคร
- มนัสชา เนื่องจ้อย (2566). การประเมินเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน, กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพมหานคร
- เรณูมาศ กุละศิริมา และคณะ. (2559). "แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต" SDU RES. 12/1 (มกราคม): น. 8-10
- สภาพภูมิประเทศจังหวัดนนทบุรี (2566). สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2566, จาก สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน <http://www.osmnorthcentral1.go.th/nonthaburi/about>
- สภาพภูมิอากาศจังหวัดนนทบุรี (2566). สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2566, จากศูนย์ภูมิอากาศกองพัฒนาอุตุนิยมวิทยากรมอุตุนิยมวิทยา <http://climate.tmd.go.th/data/province/กกลาง/ภูมิอากาศนนทบุรี.pdf>
- อกสิทธิ์ มีกลาง (2564). ศึกษาและประเมินศักยภาพการบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มของหมอดินอาสาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา, กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพมหานคร
- FAO (2017). Voluntary Guidelines for Sustainable Soil Management. Rome
- FAO (2017). Protocol for the assessment of Sustainable Soil Management. Rome

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่องการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งคำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสา

1. เพศ

☐ 1.1 ชาย

☐

1.2 หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3. สถานภาพการสมรส

☐ 3.1 โสด

☐

3.2 สมรส

☐

3.3 หม้าย/หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษา

☐ 4.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา

☐ 4.2 ประถมศึกษา

☐ 4.3 มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 4.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

☐ 4.5 อนุปริญญา/ปวส.

☐ 4.6 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

☐ 4.7 สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพทางสังคม (ตำแหน่งทางสังคมปัจจุบันของท่าน เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 5.1 ไม่มีตำแหน่ง

☐ 5.2 หมอดินอาสา

☐

5.3 กำนัน

☐ 5.4 ผู้ใหญ่บ้าน

☐ 5.5 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

☐

5.6 สมาชิกอบต./เทศบาล

☐ 5.7 ประมงอาสา

☐ 5.8 อาสาปศุสัตว์

☐

5.9 ครูบัญชีอาสา

☐ 5.10 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

☐

5.11 อื่นๆ ระบุ.....

6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

7. จำนวนและลักษณะการถือครองที่ดิน

- ☐ (1) พื้นที่ตนเอง.....ไร่ ☐ (2) พื้นที่เช่า.....ไร่
☐ (3) พื้นที่สาธารณะ.....ไร่ ☐ (4) อื่นๆ ระบุ.....ไร่

8. รายได้จากภาคการเกษตร (จากกิจกรรมการเกษตรผสมผสาน).....บาท/ปี

9. รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ท่านได้รับ

ประเด็น	การได้รับความรู้		ระดับความรู้ที่ได้รับ				
	ไม่ได้	ได้	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
1. ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน							
1.1 การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง							
1.2 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร							
1.3 การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตร ผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่							
1.4 การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ ดินและน้ำ							
1.5 การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปลอด							
1.6 การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา							

ประเด็น	การได้รับความรู้		ระดับความรู้ที่ได้รับ				
	ไม่ได้	ได้	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
1.7 การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการ เชิงรุก(Agri-map/นอิ่งดินดี/ดินออนไลน์/ บัตรดินดี)							
2. แหล่งความรู้							
2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ							
2.2 สถาบันการศึกษา							
2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์							
- Facebook							
- Youtube							
- Website							
2.4 หมอдинอาสา							
- หมอдинอาสาหมู่บ้าน							
- หมอдинอาสาตำบล							
- หมอдинอาสาจังหวัด							

2.2 สิ่งที่ท่านได้จากการเรียนรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้	การนำไปใช้ประโยชน์		ระดับการนำไปใช้ประโยชน์				
	ไม่ได้ ประโยชน์	ได้ ประโยชน์	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืน							
1. การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง							
2. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการ เกษตร							
3. การบริหารจัดการพื้นที่ด้วย เกษตรผสมผสาน และเกษตร ทฤษฎีใหม่							
4. การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการ อนุรักษ์ดินและน้ำ							
5. การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด							
6. การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา							
7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหาร จัดการเชิงรุก(Agri-map/นongdin ดี/ดินออนไลน์/บัตรดินดี)							

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

พิจารณาว่ากระบวนการจัดการความรู้ต่อไปนี้หมอดินอาสาได้ดำเนินการหรือไม่

ประเด็น	ดำเนินการ	ไม่ได้ ดำเนินการ
1. การบ่งชี้ความรู้		
1.1 ท่านมีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิก เครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้		
1.2 ท่านมีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการ ปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป		
1.3 ท่านมีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ ต้องการ		
2. การแสวงหาความรู้		
2.1 ท่านมีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่ง เรียนรู้อื่นๆ		
2.2 ท่านมีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน อย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี		
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ		
3.1 ท่านมีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้		
3.2 ท่านมีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้		
3.3 ท่านมีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบของ เอกสาร		

ประเด็น	ดำเนินการ	ไม่ได้ ดำเนินการ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้		
4.1 ท่านมีระบบการจัดการประมวล กลั่นกรอง หรือตรวจสอบความรู้ การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่มีอยู่		
4.2 ท่านมีการประมวลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบ ทั้ง ด้านภาษา เนื้อหา		
4.3 ท่านมีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจาก ประสบการณ์		
5. การเข้าถึงความรู้		
5.1 ท่านจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกร ทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก		
5.2 ท่านเพิ่มทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์		
5.3 ท่านจัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไป สามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการ เข้าถึงความรู้		
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้		
6.1 ท่านมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการ ที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน		
6.2 ท่านมีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ		
6.3 ท่านมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การ จัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน		
7. การเรียนรู้		
7.1 ท่านมีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่าง ยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์		
7.2 ท่านมีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้		

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
1. การบ่งชี้ความรู้					
1.1 ขาดการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ					
1.2 ไม่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร					
1.3 ไม่มีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ					
2. การแสวงหาความรู้					
2.1 ขาดความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ					
2.2 ไม่มีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ความรู้					
2.3 ไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ					
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ					
3.1 ไม่นำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้					
3.2 ไม่มีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้					
3.3 ขาดการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้					
4.1 ไม่มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึก ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์					
4.2 ไม่มีการประมวลความรู้ในรูปแบบ ทั้งด้าน ภาษา เนื้อหา					
5. การเข้าถึงความรู้					
5.1 ขาดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถ เข้าถึงความรู้ได้สะดวก					
5.2 ไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับ ประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้					
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้					
6.1 ไม่มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการ พูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ					
6.2 ไม่มีการสร้างความรู้และประสานงานกับ เครือข่ายอื่นๆ					
6.3 ไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน					
7. การเรียนรู้					
7.1 ขาดการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง					
7.2 ไม่มีการจัดการความรู้ ทำให้ไม่ครอบคลุมทุก บริบท					

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
1. การบ่งชี้ความรู้					
1.1 ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ					
1.2 ควรเน้นการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกร					
1.3 ควรมีความรู้เฉพาะสำหรับเกษตรกรที่ต้องการความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ					
2. การแสวงหาความรู้					
2.1 ควรมีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ					
2.2 ควรมีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นองค์ความรู้					
2.3 ควรแสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ					
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ					
3.1 ควรนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้					
3.2 ควรมีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้					
3.3 ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่มีความทันสมัย					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้					
4.1 ควรมีการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบการบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์					
4.2 ควรมีการประมวลความรู้ในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา					
5. การเข้าถึงความรู้					
5.1 ควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก					
5.2 สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้					
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้					
6.1 ควรมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ					
6.2 ควรมีการสร้างความรู้และประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ					
6.3 ควรมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน					
7. การเรียนรู้					
7.1 ควรมีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนเอง					
7.2 ควรมีการจัดการความรู้ เพื่อให้ครอบคลุมทุกบริบท					

ภาคผนวก ข

ทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ของแบบสัมภาษณ์ ตามวิธีการหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

เรื่อง การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรี

โดยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรในพื้นที่ จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ดังนี้

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867

2.2 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.824

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.830

4.2 ระดับความคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868

สรุปว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.8 ดังนั้น แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงสามารถนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้ สอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2564, น. 6-58) ที่กล่าวถึงค่าความเที่ยงที่เหมาะสมนั้น Carmines และ Zeller แนะนำว่า โดยทั่วไปแล้วค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 2.1 ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867

ประเด็น		Alpha if item Deleted
	1. ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	0.848
	2. วิธีการส่งเสริม	0.886
	Cronbach's Alpha	0.867

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 2.2 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.824

ประเด็น		Alpha if item Deleted
	1. ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	0.824
	Cronbach's Alpha	0.824

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ตอนที่ 4.1 ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.830

ประเด็น		Alpha if item Deleted
	1. การสื่อสาร องค์ความรู้สู่การปฏิบัติ	0.837
	2. การแสวงหาความรู้	0.817
	3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	0.808
	4. การจัดเก็บและสกัดองค์ความรู้	0.830

ประเด็น		Alpha if item Deleted
	5. การเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	0.821
	6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	0.869
	7. กระบวนการเรียนรู้	0.831
	Cronbach's Alpha	0.830

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ตอนที่ 4.2 ระดับความคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868

ประเด็น		Alpha if item Deleted
	1. การสื่อสาร องค์ความรู้สู่การปฏิบัติ	0.859
	2. การแสวงหาความรู้	0.875
	3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	0.850
	4. การจัดเก็บและสกัดองค์ความรู้	0.894
	5. การเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	0.867
	6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	0.865
	7. กระบวนการเรียนรู้	0.868
	Cronbach's Alpha	0.868

ภาคผนวก ค

ภาพการสัมภาษณ์หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายภัทร ฤทธิ์พริ้ง
วัน เดือน ปี เกิด	12 ธันวาคม 2534
สถานที่เกิด	อำเภอปทุม จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2557
สถานที่ทำงาน	กรมพัฒนาที่ดิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

